

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 23 oktober.

2 § Val av ombudsmän vid JO-ämbetet

Följande skrivelse hade inkommit:

Till riksdagen

Konstitutionsutskottet har berett frågan om val av chefsjustitieombudsman och val av ställföreträdande justitieombudsman.

Konstitutionsutskottet föreslår enhälligt

- att riksdagen för tiden från valet till dess nytt val har genomförts under fjärde året därefter till chefsjustitieombudsman omväljer Mats Melin samt
- att riksdagen för tiden fr.o.m. den 1 januari 2009 t.o.m. den 31 december 2010 till ställföreträdande ombudsman omväljer Jan Pennlöv.

Stockholm den 23 oktober 2008

På konstitutionsutskottets vägnar

Berit Andnor

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att chefsjustitieombudsman Mats Melin skulle omväljas för tiden från valet till dess nytt val hade genomförts under fjärde året därefter.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och utsåg därmed *för tiden från valet till dess nytt val hade genomförts under fjärde året därefter* till

chefsjustitieombudsman

Mats Melin

Konstitutionsutskottet hade enhälligt föreslagit att ställföreträdande justitieombudsman Jan Pennlöv skulle omväljas för tiden den 1 januari 2009–31 december 2010.

Kammaren biföll konstitutionsutskottets förslag och utsåg därmed *för tiden den 1 januari 2009–31 december 2010* till

ställföreträdande justitieombudsman
Jan Pennlöv

3 § Anmälan om kompletteringsval till Riksrevisionens styrelse

Andre vice talmannen meddelade att Kristdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält f.d. riksdagsledamoten Torsten Lindström som ledamot i Riksrevisionens styrelse.

Andre vice talmannen förklarade vald till

ledamot i Riksrevisionens styrelse
Torsten Lindström, f.d. riksdagsledamot

4 § Meddelande om val

Andre vice talmannen meddelade att val till styrelsen för Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond skulle äga rum *torsdagen den 30 oktober*.

5 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelse:

Interpellation 2008/09:51

Till riksdagen

Interpellation 2008/09:51 Stöd till kvinnor i prostitution
av Eva Olofsson (v)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 18 november.

Skälet till dröjsmålet är utlandsresor.

Stockholm den 24 oktober 2008

Integrations- och jämställdhetsdepartementet

Nyamko Sabuni (fp)

Enligt uppdrag

Cecilia Bergman

Expeditions- och rättschef

6 § Hänvisning av ärenden till utskott

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Föredrogs och hänvisades
Propositioner
2008/09:57 till näringsutskottet
2008/09:58 till miljö- och jordbruksutskottet
2008/09:62, 63 och 65 till skatteutskottet

7 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2008/09:SfU4

8 § Ändring i lagen om lägenhetsregister

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2008/09:FiU8
Ändring i lagen om lägenhetsregister (prop. 2007/08:162).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

9 § Medgivande för Riksbanken att delta i finansieringen av avskrivningen av Liberias skuld till Internationella valutafonden

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2008/09:FiU9
Medgivande för Riksbanken att delta i finansieringen av avskrivningen
av Liberias skuld till Internationella valutafonden (framst.
2007/08:RB4).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2008/09:FiU14
Utvidgning av insättningsgarantin (prop. 2008/09:49) och
finansutskottets betänkande 2008/09:FiU16
Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet (prop. 2008/09:61).

Kammaren biföll utskottets förslag att ärendet fick avgöras efter endast en bordläggning.

Anf. 1 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m):

Fru talman! Det har varit en händelserik höst för oss alla, och finansutskottet har haft bråda dagar. Företrädare för Riksbanken, Riksgäldskontoret och Finansinspektionen har varit återkommande gäster på våra utskottsmöten.

Den finansoro som startade i USA för drygt ett år sedan har spritt sig och övergått till nya faser. Som en reaktion på denna oro har EU:s finansministrar enats om en färdplan för finansiell stabilitet. Den 15–16 oktober ställde sig EU-ländernas stats- och regeringschefer bakom euro-ländernas överenskommelse.

Fru talman! Det finns ett behov av åtgärder som syftar till att upprätthålla det finansiella systemets stabilitet, stödja viktiga institut, undvika konkurser och skydda insatta medel. Varje land har nu att ta ställning till sin stabilitetsplan i EU-samarbetet.

Vi ska nu få lyssna på den debatt som föregår beslut i Sveriges riksdag. Det är betänkandena FiU14 och FiU16 som behandlas. De handlar om utvidgning av insättningsgarantin och stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet.

Fru talman! I ärendet finns det två motioner, en från Vänsterpartiet och en från Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet. Det finns också en reservation från Vänsterpartiet och ett särskilt yttrande från s, v och mp.

Anf. 2 ULLA ANDERSSON (v):

Fru talman! God morgon alla ledamöter i finansutskottet! Nu ska vi ha en debatt här i kammaren om det stabilitetspaket som vi har arbetat med under ett antal hektiska dagar.

Jag vill börja mitt anförande med att säga tack till finansutskottets kansli där tjänstemännen på ett förtroendefullt sätt har arbetat med detta paket och berett oss ledamöter möjligheter att hantera det på ett väldigt bra sätt. Jag vill därför framföra ett stort tack.

Vi är överens med majoriteten om att detta stabilitetspaket tyvärr är nödvändigt. Därför står vi bakom det framlagda förslaget i det stora hela. Vi har dock två invändningar som jag tänker återkomma till.

Först ska jag ta upp orsaken till att vi står här i dag. Under lång tid har det varit den fria marknadens lovsång som har sjungits. Nyliberala ekonomiska teorier har blivit vår tids religion och högerekonomer vår tids profeter. Mantrat har varit att det bara finns en väg, att marknaden

kräver det eller att globaliseringen gör oss tvungna till det. Den här trosbekännelsen till marknaden har lett till att man har låtit bli att vidta de åtgärder som har varit nödvändiga för att förhindra att krisen skulle få de effekter som den har fått. I stället har svaret under lång tid varit att marknaden löser detta och att marknaden reglerar sig själv. Nu för tiden tror vi till och med tydligen att marknaden är bäst för våra pensioner, för att lösa bostadsbristen, för sjukvården och för äldreomsorgen. Alltmer pengar förs över från det offentliga till det privata, möjligheterna till spekulation ökar, och ojämlikheten breder ut sig. Omfattningen av kriserna förvärras av avregleringar och försämringar i välfärden.

Låt mig vara mycket tydlig. Det är inte giriga direktörer eller generösa bonussystem som har orsakat den här krisen. Det är inte heller låga räntenivåer, vilket en del nyliberaler har hävdat, som har orsakat krisen. Det handlar om ett grundläggande fel i det ekonomiska system som vi lever med. Dessa fel har förvärrats av en marknadsfundamentalism och en nyliberal ekonomisk politik. Marknadens jakt på en kortsiktig vinstmaximering leder till att långsiktiga och hållbara investeringar får stå tillbaka. Den här girigheten som uppenbarligen finns inbyggd i systemet är en logisk följd av kortsiktigheten.

Till politikens skuld hör att politiker har drivit en tes om att politiken bör hålla sig borta från marknaden. Politiker har abdikerat från ansvar, och alltför många politiker och ekonomer har trott på marknadens självreglerande förmåga i Europa, i Sverige och i ännu större utsträckning i USA.

Skandinaviska Enskilda Banken sade i finansutskottet häromveckan att den ekonomiska teoribildningen inte har kunnat förutse det som sker nu. Med andra ord skulle man kunna säga att kejsaren är naken. Nu ser vi det avskräckande resultatet, och förhoppningsvis är tillnyktringens tid nu här. En av den fria marknadens nestorer och profeter, Alan Greenspan på Federal Reserve, sade i tv häromveckan att han nog haft fel men att han i sin tur har litat på Nobelkommitténs ställningstaganden. Hur Handels-högskolan i sin tur ska hantera detta blir intressant att se.

Svenskt Näringsliv har ännu inte nyktrat till utan har kommit till den unika slutsatsen att det är politikernas fel som har velat ge fattiga människor tillgång till bostäder. Inte ens Dagens Industri kunde köpa den förklaringen.

Stefan Fölster, Svenskt Näringslivs chefsekonom, sitter nog på sin kammare i dag och hoppas att ingen ska komma ihåg när han för en tid sedan så tydligt uttryckte att Island var det goda exemplet, det goda exemplet, som Sverige skulle efterlikna.

Vissa är nog tyvärr ännu mer hopplöst förlorade i nyliberala ortodoxa dogmer. Återigen drabbas vanliga människor för att finansmarknaden inte kan eller vill ta ansvar för det samhälle de verkar i. Rätten att spekulera verkar vara överordnad människors väl och ve. Alla är inte så, och det ska de ha heder av, men de räcker inte till. Med spekulation följer alltid vinnare och förlorare, och i de slutna styrelserummen i bank- och finansvärlden fattas beslut som påverkar oss alla av människor – oftast män – som inte kan ställas till svars. Förlorare verkar alltid det vanliga folket vara, för förlusterna socialiseras och vinsterna privatiseras.

Det har gått så långt att det till och med spekuleras i människors dricksvatten, där de som bor i byarna blir utestängda från sina brunnar

för att ett privat bolag har köpt dem. Med ägande följer makt, och därför måste folket äga mer.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till våra två reservationer och också förtydliga att det är väldigt svårt att rädda någon som till och med förväntas använda räddningsaktionen till att sko sig själv. I det paket som nu läggs fram – ett helt nödvändigt paket i den här situationen – föreslås att Finansinspektionen ska få ett utvidgat uppdrag att tillse att statens utlovade garantier kommer bankkunderna till godo och inte hamnar i bankägnas egna plånböcker.

Det är bra att man ställer sådana krav, men det säger också en hel del om varför vi är här i dag. Det finns till och med de som använder räddningsaktionen till att sko sig själva, befarar regeringen.

Låt mig än en gång konstatera att det finns en bred uppslutning kring det här förslaget, och att det är nödvändigt. Det är bra med den generella garantin, att avgift sätts utifrån riskexponering. Det är bra att bonussystem regleras och begränsas. Men när staten går in med kapital borde också redan ingångna avtal kunna ifrågasättas. Det är nödvändigt att Finansinspektionen får mer resurser för sitt utvidgade uppdrag, och om det behövs borde också straffpåföljderna om statens garantier inte tillfaller bankkunderna kunna skärpas.

För Vänsterpartiets del har det varit avgörande att skattebetalarna ska få aktier i utbyte mot insatt kapital. Med aktierna följer makten att styra utvecklingen. Aktier som ger starkt röstinflytande, utdelning före andra ägare och även högre utdelning har varit avgörande.

Men det har också varit viktigt att de befintliga ägarna så långt som möjligt ska stå för kostnaderna, även om vi alla vet att det är skattebetalarna som drabbas i slutändan med bland annat ökad arbetslöshet som följd. Det är också viktigt för att det dominerande synsättet är att skattebetalarna enbart ska äga när det går dåligt för företagen. Så fort företagen är på grön kvist ska de säljas vidare igen så att vinsterna faller i privata fickor.

Vi måste känna ett ansvar för att det här inte ska återupprepas. Tyvärr har regeringen hukat i den frågan. De har ett förslag om forskning om finansmarknaden, och visst behövs det, men det är totalt otillräckligt. Om någon eller några är giriga, som Mats Odell vill ha det till, hotas ju inte hela samhällssystem, utan detta sker när girigheten är en del av systemet, när det är internationaliserat och kulturellt accepterat. Däri ligger problemet. Där saknar regeringen alternativ. Man går i stället vidare med sin politik som om inget har hänt.

Vänsterpartiet är starkt kritiskt till att regeringen redan nu vill ha ett bemyndigande att sälja aktierna i de eventuella företag som staten får ta över. Bakom lyckta dörrar, utan insyn, vill regeringen att riksdagen ska överlämna sina befogenheter till Riksgälden och regeringen. De vill att vi ska frånga den ordning som säger att riksdagen ska fatta beslut om ägandet övergår 50 procent.

Det finns ingen anledning att fatta ett sådant beslut. Det är inte bråttom att sälja. Regeringen har fått ett stort bemyndigande i de förslag till garantier och kapitaltillskott som föreslås. Där kan vi förstå att det är bråttom och acceptera ett sådant bemyndigande. I frågan om försäljning är det dock inte bråttom. Skattebetalarna tvingas gå in med pengar utan möjlighet att agera. Det går för fort. Men varför ska inte skattebetalarna,

vars pengar ni använder, ha rätt att tycka till vid en försäljning? Borde det inte vara bättre att stanna upp, tänka till och analysera vad som har hänt och vad som är bäst att göra på lång sikt innan beslut om eventuella försäljningar tas?

Det kan också vara så, vilket är det troliga, att analysen av det inträffade visar att ett ökat statligt engagemang i bank- och finanssektorn är nödvändigt för att skapa stabilitet och trygghet för medborgarna. Ur det perspektivet kan det vara bra att kunna behålla aktier och ägande i någon eller några av institutionerna. Det vet vi inte i dag. Så stanna upp, analysera och tänk till!

Vi menar att det inte är hållbart att staten passivt ska täcka finansbolagens förluster ännu en gång och rycka ut som brandkår utan att samtidigt ha en diskussion om hur vi kan undvika att hamna här igen. Ska staten, det vill säga skattebetalarna, verkligen behöva räkna med att gå på gång gå in med miljarder för att rädda bank- och finanssektorn?

Vänsterpartiet vill blicka framåt, och vi föreslår därför en kommission som kan ta fram förslag på hur vi kan forma en ny finanssektor där de inneboende riskerna åtminstone är färre än i dag. I en sådan kommission borde det finnas deltagare från såväl de politiska partierna som den akademiska forskningen och arbetsmarknadens parter.

Det finns gott om frågor som söker svar. Vilka uppgifter ska finanssektorn fylla? Hur ska vi hantera den girighet som är inbyggd i systemet? På vilka punkter ser vi problem? Vad bottnar problemen i, och hur kan de lösas? Kan vi hitta bättre sätt att ge bankerna bättre incitament? Går det att hitta regleringar som man inte kan ta sig runt? Vilka skatteförändringar behöver föreslås? Kan det vara någon form av finansskatt som behövs? Vilka former av handel behöver begränsas? Vilka internationella förslag borde Sverige driva? Hur bör Sverige agera när det gäller reformeringen av de så kallade Bretton Woods-institutionerna, det vill säga Världsbanken och Internationella valutafonden?

Intressant i det här sammanhanget är den tidigare vice riksbankschefen och chefen för Riksgälden Thomas Franzéns uttalande i Svenska Dagbladet. Han menar nämligen att börsbolagen bör samla sig till gemensamma beslut att sänka de finansiella målen. Han menar att börsbolagens alltför höga avkastningskrav bara blåser på spekulationsekonomin och riskerar att skapa nya finansiella bubblor om några år.

Det är sant, för tyvärr har de stora börsbolagen självmant underkastat sig marknadens godtycke genom att sätta upp avkastningsmål som är helt orimliga, ibland 15–20 procent, i en ekonomi som i normala fall växer med 3 procent och med en inflation på kanske 2 procent. Detta går inte ihop med ansvarsfullhet utan leder till en jakt på dem som arbetar, slimmade organisationer, en jakt på varje krona och extrem kortsiktighet.

Kombinerar man dessutom marknadsliberalismen med en orättvis fördelningspolitik förvärras kriserna ännu mer. Med stora skattesänkningar för rika och högavlönade har man sett till att en större andel av kapitalet i samhället frigörs till de rikas konsumtion. De köper inte mer falukorv för pengarna. De går inte till frisören oftare. De har det redan ganska gott. Möjligtvis kanske de köper en lyxbåt till, men det driver inte på den nödvändiga efterfrågan på varor och tjänster som kan skapa nya jobb i samhället.

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

När dessutom skattesänkarpolitiken kombineras med försämringar för dem som har minst minskar den totala efterfrågan på varor och tjänster i samhället. Det finns personer som har en egen finanskris varenda dag, medan andra kan springa och köpa aktier och fondandelar varenda dag.

Det kapital som därmed ställs till förfogande för banker, försäkringsbolag och privata aktörer genom dessa skattesänkningar göder denna osunda spekulatøkonomi som vi nu ser effekterna av. Vi måste ha någon motvikt. Den utveckling som vi har haft under de nyliberala dogmerna, det vill säga att marknaden löser allt, måste upphöra. I stället måste vi nu bygga ett samhälle på stabil grund där det gemensamma blir en motvikt mot spekulatøkonomin.

Vi skulle kunna använda kapitalet bättre. Vi skulle kunna använda det till att rusta den gemensamma sektorn med fler anställda. Vi skulle kunna använda det för att skapa förutsättningar för att bygga bort bristen på hyreslägenheter i samhället. Vi skulle kunna använda en större del av kapitalet för att investera i järnväg och andra lösningar som bekämpar klimathotet.

En stor och robust välfärdssektor är ett skydd mot spekulativt slöseri. Att den dessutom har som huvuduppgift att garantera människor trygghet och en skälig levnadsnivå gör inte saken sämre. Det innebär också att den fyller en stabiliserande funktion i tider av ekonomisk nedgång och kriser.

Jag ser fram emot att höra Mats Odells svar om varför vi inte ska tillsätta en kommission i förebyggande syfte inför framtida kriser och varför regeringen hukar i den kanske mest väsentliga frågan i det här läget.

Vad är alltså regeringens svar? Vad tänker ni göra? Tänker ni tillåta att det här händer igen?

I detta anförande instämde Lena Olsson (v).

Anf. 3 SONIA KARLSSON (s):

Fru talman! Turbulensen på finansmarknaden har under mer än ett års tid präglat den internationella ekonomiska utvecklingen. Svårigheterna blev först synliga i USA där kreditinstitut lånade ut för mycket pengar till hushåll som saknade tillräckliga möjligheter att betala tillbaka.

Problemen i USA har därefter spritt sig till andra delar av världen, också till oss i Europa och Sverige. Den finansiella krisen har varit och är fortsatt mycket allvarlig.

Mycket tyder på att världens regeringar har tagit greppet om krisen. Det betyder inte att finanskrisen är över, men den är nu mer hanterbar efter ett enormt internationellt räddningsprojekt där det var nödvändigt att förstatliga vissa banker och att tillföra kapital.

Den svenska regleringen måste självklart utgå från EU-initiativet om finansiell stabilitet. Om detta är vi eniga med regeringen. Den främsta drivkraften bakom detta räddningsprojekt har varit Storbritannien och Gordon Brown. Det var deras ingripanden som stod modell för EU-ländernas stabiliseringsåtgärder. Det är ett genomförande av dessa EU-regler i Sverige som vi i dag diskuterar.

Vi socialdemokrater tycker att det är mycket bra att en enig riksdag i dag fattar beslut om åtgärder, i enlighet med euroländernas riktlinjer, även i Sverige.

Även om Sverige är mindre drabbat än andra länder är det viktigt att den svenska finansiella marknaden får den stabilitet och den trygghet som detta paket förhoppningsvis kommer att medföra och att räntorna därmed kan pressas och tillgången på likviditet kan öka.

För att de åtgärder som vi nu diskuterar ska få avsedd effekt är det mycket viktigt att de utformas i brett politiskt samförstånd. Det visar såväl svensk som internationell erfarenhet på detta område. Därför är det en styrka för Sverige att den politiska majoriteten och vi i oppositionen har kunnat arbeta gemensamt med att implementera EU-paketet. Under arbetet med propositionen har regeringen tagit del av våra synpunkter som också i många delar har tillgodosetts. Jag vill också hänvisa till de konstruktiva diskussioner som vi har haft i finansutskottet, trots stark tidspress.

Men även om flertalet av våra synpunkter har arbetats in i förslaget finns det några förbättringar eller förändringar som vi presenterat i motion Fi3 och som vi fortfarande menar borde ha tagits med i utskottets förslag, även om vi valt att inte reservera oss.

Först och främst menar vi att det är viktigt att alla relevanta aktörer nu tar del av garantin. Jag vet att regeringen instämmer i det, men i dag råder det oklarhet kring hur avgiften till garantin ska utformas och hur stor medverkan därmed kommer att bli. Vi hade helst sett att riksdagen begärde att regeringen, om vissa institut inte deltar i garantiprogrammet, skulle återkomma till oss med förslag till åtgärder för att komma till rätta med de problem som då kan uppstå.

Jag vill också lyfta fram frågan om ersättningar, bonusar och dylikt. Den bonushysteri som präglat många finansiella institutioner är en av flera förklaringar till den finansiella krisen. Jag vet att regeringen instämmer i det.

I propositionen skriver regeringen att staten ska kunna förhindra höjningar av ledningarnas ersättningar när institut ingår avtal om garantin. Det är bra, men det räcker *inte*. I en situation då statligt stöd ska ges är det för oss socialdemokrater viktigt att staten också förväntas föra fram krav på sänkta ersättningar.

Om staten i form av Riksgälden tvingas använda skattebetalarnas medel för att tillföra enskilda institut mer kapital är det orimligt att skattebetalarnas medel ska kunna gå vidare som oförändrade ersättningar och olika typer av bonusar till styrelser och ledningar. För oss är det mycket viktigt att staten förväntas föra upp frågan om sänkta ersättningar i en sådan situation. Det är nödvändigt för att vinna allmänhetens förståelse för stödinsatserna och för att förhindra att hushåll och företag får bära kostnaderna för stödinsatserna.

Vi anser också att staten, när garantin aktiveras eller när ett institut på andra grunder beviljas stöd, måste ha möjlighet att ställa krav på förändringar av styrelse, ledning och belöningsmodeller samt hela affärsmodellen i institutet. Detta är viktigt för att säkerställa institutets framtida livskraft och för systemets legitimitet.

För oss är det också viktigt att stödåtgärderna ska utformas så att bank- och finanssektorn står för kostnaderna. I likhet med vad regeringen anför i propositionen menar vi att syftet med stödet ska vara att skydda samhällets intressen och att inte gynna enskilda institut. Uppkomna förluster ska så långt som möjligt bäras av stödmottagande institut.

Men i det föreliggande lagförslaget är det inte tillräckligt tydligt att det är kreditinstituten och dess ägare som *ska* stå för kostnaden. Det talas i stället om *bör*. Det är olyckligt. Här kunde vi ha varit tydligare genom att låta ordet ”bör” ersättas med ordet ”ska” i lagtexten i 2 kap. 2 § första stycket i förslaget till lag om statligt stöd till kreditinstitut.

En annan fråga är hur man bör hantera det eventuella ägande som kan uppstå vid statliga ingripanden. Vi delar regeringens åsikt att det primära målet med förslagen ska vara att stärka stabiliteten i de finansiella instituten och att stödåtgärderna inte ska syfta till att öka det statliga ägandet. Här finns det ingen skiljelinje.

Men det statliga ägande som kan uppkomma vid eventuella åtgärder måste naturligtvis behandlas på ett ansvarsfullt sätt, till gagn för den långsiktiga stabiliteten. Att redan innan ett sådant ägande uppkommit ge *carte blanche* till regeringen att avyttra det är ingen bra metod. Vi vill därför att regeringen vid varje enskilt tillfälle ska inhämta riksdagens bemyndigande att sälja. Det skulle vara mer rimligt.

Låt mig också nämna styrelserepresentationen i Riksgälden. Genom dagens beslut ges Riksgälden möjlighet att besluta om stödåtgärder till kreditinstitut som inte begränsas till något belopp. Det är naturligtvis synnerligen omfattande befogenheter som Riksgälden nu ges. Detta har vi socialdemokrater inget att invända mot. Vi menar dock att dessa nya befogenheter måste mötas av förändringar som gör att Riksgäldens styrelse får en parlamentarisk representation – så länge som Riksgälden kommer att ha dessa omfattande befogenheter.

Riksgälden får med dagens beslut ungefär de befogenheter som Bankstödsnämnden hade under 1990-talet. I Bankstödsnämndens styrelse ingick bland annat ledamöter dels från regeringssidan, dels från den politiska oppositionen. Det var en bra ordning. Vi i oppositionen föreslår därför att antalet styrelseledamöter i Riksgäldens styrelse utökas och att riksdagsledamöter utnämns till styrelseledamöter – hälften av ledamöterna från riksdagen ska företräda oppositionen. Att göra dessa förändringar av Riksgäldens styrelse är högst rimligt.

När riksdagen ger Riksgälden rätt att besluta om stödåtgärder som inte begränsas till något belopp måste det följas av inflytande och insyn. Att tillgodose detta genom styrelserepresentation är det mest ändamålsenliga sättet.

Diskussionen nu gäller även regeringens förslag om en utvidgning av insättningsgarantin. I den turbulenta situation som uppstått på finansmarknaden är det mycket viktigt att också värna tryggheten för spararna. Här fyller insättningsgarantin en viktig funktion, och vi socialdemokrater ställer oss också bakom höjningen av taket för garantin. Vi välkomnar också att garantin utvidgas till att gälla alla konton, oavsett om sparandet är bundet eller fritt att ta ut.

Fru talman! Med dessa kompletterande synpunkter yrkar jag härmed bifall till finansutskottets förslag.

I detta anförande instämde Agneta Gille, Monica Green, Jörgen Hellman, Hans Hoff, Bosse Ringholm, Tommy Ternemar och Christina Zedell (alla s).

Anf. 4 LARS ELINDERSON (m):

Fru talman! Den här punkten på fördragningslistan omfattar två betänkanden. Båda betänkandena är föranledda av den finansiella krisen och syftar till att skydda enskilda bankkunders tillgångar men framför allt till att garantera den långsiktiga stabiliteten i den svenska finansiella sektorn.

Finansutskottets betänkande nr 14 gäller den så kallade insättningsgarantin, och jag ska säga några ord om den innan jag går in på det stora betänkandet.

Den svenska insättningsgarantin utvidgas genom förslaget till att omfatta fler bankkonton än enligt tidigare regler. Regeringens förslag innebär att inte bara transaktionskonton utan även sparkonton i framtiden kommer att omfattas av garantin. Regeringen föreslår också att medel som satts in på ett konto inte behöver vara nominellt bestämda. Dessutom innebär förslaget att insättningsgarantin höjs från 250 000 kronor till 500 000 kronor. I propositionen föreslås också att regeringen under vissa omständigheter får ställa ut garantier för insättare i utländska bankers filialer i Sverige och att dessa ska få ersättning enligt de regler som gäller i bankens hemland.

Jag yrkar bifall till betänkandets förslag till beslut.

I propositionen *Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet* föreslår regeringen sammanfattningsvis en ny lag som gör det möjligt att med kort varsel lämna stöd i olika former till kreditinstitut. Staten ska också i vissa fall ha rätt att lösa in aktier i ett kreditinstitut som omfattas av stöd. I propositionen föreslås att en särskild stabiliseringsfond inrättas för att finansiera stödåtgärderna. Förslagen har, som nämnts tidigare, sin utgångspunkt i de slutsatser som EU:s stats- och regeringschefer antog vid Europeiska rådets möte i Bryssel den 15–16 oktober i år. Den nya lagen och de lagändringar som föreslås i propositionen ska träda i kraft redan den 30 oktober 2008, det vill säga i morgon.

Fru talman! När problemen på den amerikanska bolånemarknaden uppstod under våren och sommaren 2007 betraktades de av de flesta bedömare i första hand som inhemskt amerikanska problem som hängde samman dels med sjunkande bostadspriser, dels med komplicerade finansiella instrument med säkerhet i fastigheter som underliggande tillgångar.

Under den följande hösten, det vill säga för ungefär ett år sedan, blev det uppenbart att problemet var djupare och bredare än så. Också engelska banker påverkades. Men fortfarande var den allmänna bedömningen att problemen i första hand var inhemskt amerikanska som kunde lösas genom insatser på den amerikanska finansmarknaden.

Vid årsskiftet bedömde man för första gången att krisen skulle få återverkningar på konjunkturen och den reala ekonomin, men framför allt genom en minskad tillväxt i USA. Fortfarande var de flesta överens om att krisen snart skulle vara över.

I dag vet vi att alla dessa bedömningar har varit fel och att effekterna av det som började som en begränsad turbulens på den amerikanska bolånemarknaden har fått långsiktiga effekter för både den internationella finansiella sektorns funktionssätt, regleringar och kontroll och för den reala ekonomin, det vill säga tillväxten och den ekonomiska utvecklingen i hela världen.

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

Numera är alla medvetna om att det inte räcker att angripa finansskriser nationellt, utan att det krävs samordnade internationella insatser på flera olika plan. Men samtidigt måste varje enskilt land göra sin hemläxa.

Flera olika principer ligger till grund för regeringens strategi för att möta krisen. De syftar till att värna det finansiella systemets stabilitet och inte primärt enskilda banker. Det är i första hand bankerna själva och deras ägare som ska stå för de kostnader som kan uppstå genom statens åtaganden och de krav som ställs på bankerna själva. En grundprincip är att skattebetalarnas och kundernas intressen ska skyddas. Åtgärderna ska genomföras på ett sådant sätt att risken för snedvridning av konkurrens minimeras, vilket bland annat kräver att åtgärderna i sin tur samordnas med andra länder.

Fru talman! Kunskapen om hur spridningseffekter av finansiella problem kan fortplanta sig genom och inom de växande och alltmer komplexa finansiella marknaderna, liksom hur den reala ekonomin påverkas av turbulens och kriser inom den finansiella sektorn, är fortfarande otillräcklig. Regeringen föreslår i propositionen att särskilda resurser avsätts för att stödja forskningen inom dessa områden.

Den finansiella sektorn fyller en viktig funktion i ett modernt samhälle. Genom att omvandla sparande till finansiering, omfördela risker och tillhandahålla fungerande betalningsinstrument medverkar bankerna och andra finansiella institut i den realekonomiska utvecklingen för produktion, för handel, investeringar och därmed ekonomisk tillväxt, sysselsättning och välfärd.

De integrerade internationella finansmarknaderna är i dag en förutsättning för en fortsatt globaliserad ekonomi. Alla aktörer på den finansiella marknaden agerar, på samma sätt som alla andra producenter av varor och tjänster, för att tjäna pengar genom att erbjuda tjänster som skapar ett mervärde både för säljare och för köpare, genom att förvalta medel på ett sätt som minimerar risken för ägarna, för spararna och för investerarna och genom att erbjuda effektiva och säkra betalningsmedel för enskilda och företag. Genom en väl fungerande konkurrens på de finansiella marknaderna garanteras samtidigt att sektorns effektivitet är hög, vilket i sig är en förutsättning för en positiv realekonomisk utveckling.

Vi ställde större krav redan tidigare på den finansiella sektorn än på de flesta andra företag i en mängd hänseenden. Det krävs särskilda tillstånd för att bedriva bankverksamhet och annan finansiell verksamhet. Vi ställer större krav på kapital och riskhantering än vad vi gör på andra företag. Vi kräver större öppenhet och har särskilda regler för tillsyn och kontroll. Vi har särskilda sanktioner för misskötsel eller för dem som inte lever upp till kraven på öppenhet och insyn i verksamheten. En avreglerad finansiell marknad kräver precisa och tydliga regler. Avreglering är inte samma sak som regelbefrielse. Vi ställer inte högre krav därför att kapital i sig är viktigare än varor och tjänster, utan därför att den finansiella sektorns funktion är central för snart sagt alla andra viktiga samhällsfunktioner. Den finansiella sektorn hanterar samtidigt stora värden. Därför är konsumentskyddet särskilt viktigt.

Banker med finansiella problem måste hanteras så att risken för systemkriser minimeras. En effektiv ordning för hantering av problembanker förstärker bankernas egna drivkrafter att undvika problem och

minska risken för att en allmän oro ska uppstå till följd av att en enskild bank har problem.

För att vara framgångsrik på både kort och lång sikt måste regeringens och riksdagens agerande i den här frågan präglas av trovärdighet men också mötas med förtroende både från allmänheten och från marknaden.

Det faktum att alla partier i riksdagen ställer sig bakom de principer som regeringen föreslagit, att förslagen genomförs snabbt och är samordnade med övriga länder inom EU och till viss del andra viktiga länder utanför EU ger en tyngd och en trovärdighet som förhoppningsvis ska skapa lugn på den svenska finansmarknaden och medverka till lugn på de internationella marknaderna.

Förtroendefrågan är svårare. Samtidigt som det finns en tendens och vilja vid varje kris att leta syndabockar och straffa dem som skapat krisen är det viktigt att se proaktivt och förhindra att liknande problem uppstår igen. Då måste man balansera.

Vi kan inte med säkerhet säga vem som har skapat krisen, vilka faktorer det är som har skapat krisen, vad som var inledningen till krisen. Var det att man hade ambitionen att erbjuda människor med dålig betalningsförmåga möjlighet att köpa sin egen bostad som satte i gång den karusell som ledde till en omfattande världskris? Var det att politikerna och aktörerna på finansmarknaden hittade på nya finansieringsvägar för att möjliggöra finansieringen för enskilda människor med sämre betalningsförmåga? Var det att tillsynen inte fungerade tillräckligt? Var det att vi inte var medvetna om de risker som fanns i de olika värdepapperen, det vill säga den värdering som gjordes av de papper som sedan såldes vidare på de internationella finansmarknaderna?

Det är svårt att peka ut syndabockar i en sådan här kris. Därför välkomnar jag regeringens förslag till en fördjupad forskning på området.

I Sverige gick vi igenom en egen bankkris för mindre än 20 år sedan. Den krisen gav oss erfarenheter och kunskaper som är användbara i dag men som också har påverkat den nuvarande situationen. Krisen har medfört att vi har byggt upp en struktur för att förebygga och möta finansiella kriser. Förmodligen har den också medfört en större försiktighet och är en av förklaringarna till att svenska banker är mer konsoliderade och solida än de annars hade varit. Samtidigt har våra erfarenheter varit användbara när andra länder angriper sina problem.

Regeringens förslag innebär nya regler som är både heltäckande och överblickbara. Tidigare talare har gått igenom de olika delarna. Jag ska inte säga mer om det.

När det gäller riksdagens bemyndigande till regeringen att sälja statens aktier i ett institut där staten genom riktad emission eller garantiåtgärder tidigare medverkat till att stärka företagens kapitalbas menar vi att utgångspunkten måste vara att marknaden själv, det vill säga andra aktörer, ska visa intresse att gå in som ägare i banken i stället för att staten ska behålla sitt ägande. Ett överförande av statligt ägande måste därför ske på ett affärsmässigt korrekt sätt. Därför är det bemyndigandet riktigt.

Vi kan ha synpunkter på orimliga ersättningar, bonusar och avgångsvederlag. Staten kan som ägare påverka utformningen av dem. Men för oss som lagstiftare och ansvariga för tillstånd och tillsynsverksamhet är det utformningen av ersättningssystemen som är det centrala. Ersätt-

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

ningssystem som ökar riskbenägenheten och därmed stabiliteten i systemet kan inte accepteras.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag tacka finansutskottets kansli för ett tålmodigt och engagerat arbete under beredningen av det här ärendet. Vi har haft extremt kort tid på oss att bereda stabilitetspropositionen. Den första genomgången gjordes med lagrådsremissen som underlag. Efter det att propositionen lämnades fastställdes en motionstid på fyra dygn. Under den tiden hade majoriteten och oppositionen kontinuerliga kontakter med kansliet som kontaktpersoner. Under de sista dyggen pågick mer eller mindre kontinuerliga överläggningar innan betänkandet justerades i går eftermiddag. Det hade inte varit möjligt utan en mycket engagerad insats från kansliets sida. Jag vill tacka från hela utskottet för det arbetet.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till förslagen i finansutskottets betänkande.

I detta anförande instämde Jan Ericson (m).

Anf. 5 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag vet inte om Lars Elinderson blev lite besviken när inte Bosse Ringholm tryckte på knappen en gång till och instämde.

Jag vill också tacka finansutskottets ledamöter för en bra process i det här ärendet. Jag glömde göra det i mitt anförande.

Jag hörde ditt anförande, och du ställde många frågor – frågor som jag också ställde i mitt anförande och som jag menar behöver en lösning. Genom dina frågor har du egentligen instämt i Vänsterpartiets förslag om en kommission. Varför förnekar ni betydelsen av ett sådant arbete? Det kanske du kan utveckla.

Du pratade om finanssektorns uppdrag att omfördela risker och att det skulle minimera riskerna för ägarna och spararna, det vill säga kunderna. Man kan säga att de totalt har misslyckats i det här fallet. Du pratade också om att man ställde krav på öppenhet och insyn i banksektorn. Det kan vi väl också konstatera har totalt misslyckats.

Det konstaterandet borde leda till ett ställningstagande för ditt parti som regeringsparti, men också utifrån det ansvar jag menar att ni har som parti genom att ha företrätt den här linjen av självreglering och marknadslösning som vi nu ser effekterna av.

Du pratade också om och ställde frågor om kontroll och Finansinspektionens uppdrag. Jag menar att finansmarknaden återigen har visat att inspektionen alltid kommer efter. Det är ungefär som med dopning. När dopningspolisen har kommit fram till vilket preparat det rör sig om har man redan hittat ett nytt preparat för att kringgå regelverket.

Jag är rädd för att vi kommer att stå här om ett antal år med samma situation, men med nya så kallade finansiella instrument som orsak. Jag skulle vilja höra hur Lars Elinderson tänker förhindra det.

Anf. 6 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Jag ska göra vad jag kan. Jag måste medge att det kommer att kräva medverkan inte bara från alla i den här kammaren, från regeringen och de finansiella aktörerna utan också internationellt.

Huvudinvändningen mot ert förslag att tillsätta en svensk kommission för att utreda bakgrunden till den här finanskrisen är att vi bedömer att en

sådan kommission inte kan komma fram till någon rimlig slutsats. Det krävs internationella genomgångar, internationella överenskommelser och en internationell konsensus om de faktum som ligger bakom krisen.

Vänsterpartiet tillhör dem som ofta pekar ut syndabockar när det uppstår problem. I det här fallet menar jag att den grundläggande syndabocken har varit en social välvilja på en marknad som inte har haft förutsättningar att klara av att försörja alla människor med de bostäder som man har haft intresse och behov av. Det har varit en politisk process i USA för att öka möjligheterna för människor i små omständigheter att köpa bostad. Det har lett till en kostnadsexplosion på bostadsområdet och till en osund utveckling av finansiella instrument som ingen har haft kontroll över.

För ett och ett halvt år sedan diskuterade vi här i kammaren ett förslag till nya regler för bankernas kapitaltäckning. Ulla Andersson hade då en invändning mot det förslaget, nämligen att de stärkta kraven skulle innebära ökade svårigheter för icke betalningskraftiga låntagare – företag i glesbygden och människor i små omständigheter – att låna pengar i bankerna. Det var en av de invändningar som Ulla då hade.

Syndabocken är inte tydlig. En svensk kommission kommer inte att sätta fingret på vad som har satt i gång den här typen av kris.

Anf. 7 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! För att tydliggöra vill jag säga att det som Vänsterpartiet ifrågasatte var om rätten att sätta olika räntor beroende på var man bor i landet skulle betyda något för den regionala utvecklingen. Det ville vi följa upp. Det tycker jag var ett väsentligt inlägg i den debatten.

Lars Elinderson låter som Svenskt Näringsliv gjorde tidigare när till och med Dagens Industri slog bakut, nämligen att det handlar om fattiga människors möjlighet att få en bostad och om de politiska samtal som har förts i USA.

Det man sade i USA var ju inte: Ni måste ordna lån till dessa. Man menade att det skulle vara möjligt. Politikerna sade inte heller: Ni ska paketera det här och sprida det i världen så att vi öppnar för ett risksystem. Inte ens Dagens Industri köper den förklaringen, Lars Elinderson, så det behövs lite tillnyktring från högerens sida. Det kanske finns något grundläggande fel i systemet.

Att först tvinga fattiga människor att köpa sig en bostad genom att inte tillgodose bostadsbehovet och sedan göra dem till syndabockar i en finansiell kris är en människosyn som jag tar avstånd från.

Lars Elinderson verkar blunda för att man till och med måste ge Finansinspektionen i uppdrag att se till att de garantier staten ger tillfaller bankkunderna. Lars Elinderson måste väl ändå medge att det är något fel i systemet när man behöver sätta en myndighet på att kontrollera vad staten gör med dessa pengar, att garantera bankkunderna deras rätt till lägre kostnader.

Hur ser Lars Elinderson på detta? Han ger inga svar utan säger bara att vi har fel som kräver en kommission. Själv har han inga lösningar. Vi försöker blicka framåt, förhindra, förebygga, komma med olika alternativa förslag, öppna upp för en diskussion och debatt och bidra till det. Lars Elinderson försöker krypa bakom problemet genom att säga att vi

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

bara vill kräva ansvar. Jag tycker att jag fick dåligt med svar på mina frågor, Lars Elinderson.

Anf. 8 LARS ELINDERSON (m) replik:

Fru talman! Det kan vara lite svårt att på två minuter svara på 13 olika frågor, i synnerhet om de är komplexa och svåra.

Den huvudfråga som Vänsterpartiet lyft fram är behovet av en svensk kommission för att utreda krisens orsaker och grunder. Jag tror inte att det löser problemet. Internationell forskning kommer under många år att ha anledning att titta på vad som generellt sett riskerar att sätta i gång den här typen av finanskriser. Jag tror att en bättre väg är att internationellt finna former för regleringen av internationella åtgärder.

Samtidigt vill jag konstatera att varje statlig insats, både inom det här området och inom andra områden, kräver en uppföljning. Att Finansinspektionen får uppgiften att på detta område garantera att medlen går till det som de är syftade till är en självklarhet.

Anf. 9 ROGER TIEFENSEE (c):

Fru talman! Riksdagsledamöter! Åhörare! Det finns flera skäl att glädjas åt att riksdagen i dag kan fatta beslut om en stabilitetsplan för det finansiella systemet. Åtgärderna i sig är givetvis centrala, men också processen fram till dagens beslut har varit mycket betydelsefull.

Om jag börjar med stabilitetsplanen, och de åtgärder som föreslås, är syftet med den att få ett finansiellt system som åter börjar fungera normalt. Det finansiella systemet fungerar inte normalt i dag. Vi ser det på hushållen som får betala orimligt höga boräntor. Vi ser det på företagen som har svårt att få krediter. Vi ser det på företagens kunder som också har svårt att få krediter. Exempelvis har Scania och Volvo Lastvagnars kunder i dag svårt eller omöjligt att få finansiering för de lastvagnar som de redan beställt. Från att det ena kvartalet ha nått all-time-high går Volvo Lastvagnar tillbaka och har det andra kvartalet 115 lastbilar beställda. Det är något exceptionellt, något extremt, som händer.

Det slår rätt in i ekonomin. Vi ser det i varsel i företagen, och vi ser det i oron för framtiden både hos företagen och hushållen. Det blir en negativ spiral som vi måste bryta.

Fru talman! Då kan man fråga sig: Hur kunde det bli så här? Lars Elinderson redogjorde på ett förtjänstfullt sätt för själva skeendet. Jag ska inte gå in på det ytterligare, men vi vet att roten är den *subprime*-kris som startade i USA. Problemet blev akut när investmentbanken Lehman Brothers tilläts gå i konkurs. Då uppstod ett slags beröringsångest i hela det finansiella systemet. Ingen litade på någon. Bankerna vågade inte låna av varandra, och det uppstod problem när krediter förföll. Man fick problem när man skulle låna på nytt. Man fick allt kortare löptider och allt högre kostnader för att refinansiera sig. Vi fick en likviditetskris. Det är den vi ser i det svenska finansiella systemet. Det är alltså inte en solvenskris utan en likviditetskris.

Det hela blir som en fotbollsmatch där ingen vågar passa till någon annan. Man vågar inte ens passa till sina medspelare av rädsla för att medspelaren kan få för sig att göra självmål. Det blir ingen rolig match. Publiken sviker, den kanske kräver tillbaka sina biljettutlägg, och det blir en kris för fotbollen.

Därför, fru talman, är åtgärderna i stabilitetsplanen viktiga och nödvändiga. Det handlar om att återskapa förtroendet för det finansiella systemet. Dagens Industri skrev på ledarplats den 21 oktober, efter att regeringen presenterat sin lagrådsremiss, att det förhoppningsvis nu skapas ett skyddsnät som minskar nödvändigheten med blyxtutryckningar från Riksbanken och Riksgälden. Våra institutioner Riksbanken och Riksgälden har tvingats göra blyxtutryckningar, och de har gjort det på ett mycket bra sätt. Nu skapar vi ett ramverk för hur vi ska hantera den finansiella oron.

Kortsiktigt handlar det om ett garantiprogram som ska minska kostnaden för refinansieringen, bankernas återfinansiering. Det ska vara möjligt att få krediter och till rimliga kostnader både för hushåll och företag. På längre sikt handlar det om en stabilitetsfond så att vi får ett system för att kunna hantera banker och institutioner som riskerar att hamna på obestånd.

När det gäller processen fram till detta, fru talman, kan man se att EU och regeringen visat gott ledarskap och handlingskraft. På Sonia Karlsson lät det som om endast Gordon Brown gjort en förtjänstfull insats i detta, men jag tycker att den svenska regeringen och de svenska erfarenheterna inte ska förminskas. Vi gick igenom en egen, hemgjord, kris på 90-talet. Erfarenheterna från den har varit mycket viktiga när det gällt att agera på rätt sätt – via Mats Odell, Anders Borg och andra aktörer som funnits vid våra institutioner. Bland annat handlar det om hur vi ska göra för att inte skattebetalarna i slutändan står där med notan. I stället är det institutionerna, aktieägarna, som får betala.

Det har varit en snabb process. EU:s stabilitetsplan har gått vidare i en lagrådsremiss. Vi har på bara något dygn fått in synpunkter från myndigheter, institutioner och andra aktörer. De ska ha en eloge för att ha accepterat detta och agerat på ett så snabbt sätt. Vi har en proposition som behandlats i riksdagen. Jag vill passa på att tacka finansutskottets kansli för dygnet-runt-arbete och glatt mod samt allianskollegerna och oppositionen i finansutskottet.

Alla har bidragit till processen. Det finns, som vi hört i debatten, inga stora meningsskiljaktigheter. De som kanske vill markera och stå ut lite grann, och också gör det, är Vänsterpartiet och Ulla Andersson. Jag har full respekt för det, och jag tycker om Ulla ändå.

Det handlar framför allt om ett bemyndigande för regeringen att kunna avyttra det statliga ägandet. En sådan situation kan uppkomma när man tillämpar den lag som vi ska besluta om i dag. Jag kan förstå att det är en våt dröm för Vänsterpartiet att få ett verktyg för att förstatliga företag och banker. Det är emellertid inte poängen med det hela. Poängen är att få stabilitet i det finansiella systemet och hålla skattebetalarna skadeslösa. Att avyttra tillgångarna är en viktig del i att hålla skattebetalarna skadeslösa.

Det är när vi kan sälja tillgången som den förverkligas, och det är därför viktigt att kunna sälja den när läget är det rätta. Att då gå via riksdagen, för att få ett bemyndigande att sälja, kan ta alldeles för lång tid. Det kan också handla om affärshemligheter, och själva inlösen och försäljning kan dessutom vara inne i en snabb process. Att behöva ha ett bemyndigande av riksdagen skulle kanske förhindra själva åtgärden och

därmed skapa kris i systemet. Och då har vi inte ens löst den första uppgiften.

Det förvånar mig lite att även Socialdemokraterna varit inne på detta under processens gång, men de fullföljer det inte såsom Vänsterpartiet gör, vilket hedrar Socialdemokraterna.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 10 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tackar Roger för de värmande orden från talarstolen. Det är nog inte ofta man får höra offentligt att man är omtyckt. Det uppskattar jag.

Jag tror att Roger Tiefensee uppskattar att det finns en ideologisk debatt i riksdagen. Det är oerhört betydelsefullt för demokratin och samtalet i det demokratiska samhället.

Vi är också helt överens om att skattebetalarna ska hållas skadeslösa. Men jag tror att det finns en väsentlig skillnad i tempot. Vänsterpartiet menar att vi måste stanna upp, analysera, rekonstruera och titta på vad som behövs för att skattebetalarna ska hållas skadeslösa.

Jag tror inte att lösningen är att springa i väg och sälja av på en gång, som Centerpartiet framhåller. Möjligen kan det vara så att det kanske till och med är bättre för skattebetalarna i någon av de här situationerna att behålla ett antal aktier, till och med kanske äga en bank eller bygga upp en ny bank. Men låt oss inte springa på som om ingenting hade hänt. Låt oss ta oss tiden att analysera. Att sälja behöver inte vara lika bråttom som det är att se till att det finns likviditet i systemet.

Jag tror också att skattebetalarna uppskattar att få möjlighet att säga vad de anser behövs för att skapa stabilitet och förtroende för finanssystemet igen. Jag förstår inte varför ni hela tiden vill springa vidare och har den här brådskan genom hela ärendet, som är så oerhört väsentligt och viktigt för hela samhället och samhällets utveckling. Den väg ni tidigare har förordat har slagit fel. Bara det borde ge anledning till att stanna upp.

Anf. 11 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Fru talman! Jag uppskattar också att ha en ideologisk debatt. Jag uppfattar att det är just ideologiska skiljaktigheter som ligger i botten.

Jag uppfattar det också som att vi är överens om att skattebetalarna ska hållas skadeslösa. Det har varit väldigt viktigt för mig i denna process. Riksbanken ger nödkrediter med väldigt bra ränta. Det är ett sätt att gagna skattebetalarna.

Om man skulle hamna i situationen att man tvingas lösa in ett institut är metoden och verktyget för att få tillbaka de pengarna att avyttra. Det handlar inte om att sälja på en gång, utan det handlar om att sälja när det är rätt. Tvingas man gå via riksdagen för att begära ett bemyndigande kan tiden när det är rätt ha passerat.

Det kan också vara som jag sade i mitt anförande, att tiden från att man löser in till att man säljer vidare är en del av ett upplägg som hänger ihop. Då kanske bemyndigandet som krävs för riksdagen gör att själva åtgärden i sig inte blir av. Då riskerar man hela det finansiella systemet.

Det handlar inte om att springa i onödan. Det handlar om att springa när en boll passas som det är värt att springa på, för att återkoppla till min fotbollsmetafor.

Anf. 12 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Roger säger att det inte handlar om att sälja på en gång utan om att sälja när det är rätt. Men rätt för vem och hur länge? Det kanske till och med är så, Roger, att det är mer rätt att spara aktier för att skattebetalarna ska få del av framtida vinster och inte enbart behöva kliva in när det är kris i systemet. Att socialisera förluster och privatisera vinster kan inte vara det bästa för skattebetalarna på lång sikt.

Det handlar om att ägande är makt och inflytande, förutom att det skapar möjligheter att ta del av vinster. Det vet även du. Att behålla aktier kan också vara en möjlighet att styra utvecklingen. Det kanske inte är de här vi ska behålla, men låt oss ta ställning till det då. Låt oss inte springa i väg och göra misstag bara för att vi har så bråttom. Låt oss ta oss tiden att tänka efter och se vad som är rätt.

Det kanske är så att vi om vi låter oss ha en process kommer fram till att vi behöver en till statlig bank, att vi behöver bygga en ny bank eller att vi behöver behålla några av aktierna eller vidta andra åtgärder. Men varför ha bråttom, och varför föra det bakom lyckta dörrar? Har inte skattebetalarna rätt att få veta och se vad som händer och ta ställning till hur detta ska skötas? Det tycker jag är oerhört väsentligt i ett demokratiskt samhälle.

Går det att återskapa förtroendet för någon som ser en räddningsaktion som en möjlighet att tjäna pengar? Det måste vara oerhört svårt att återskapa förtroendet för en sådan sektor, eller vad säger Roger? Vad har du för förslag på hur det ska kunna ske? Ni avvisar vårt förslag om att en kommission ska få arbeta med att titta på vad som har hänt nationellt och internationellt och se vilka verktyg som behövs nationellt och internationellt för att förhindra att detta återupprepas.

Anf. 13 ROGER TIEFENSEE (c) replik:

Fru talman! Det som vi diskuterar syftar till att återskapa förtroendet för och inom den finansiella sektorn, så att man börjar lita på varandra och passa bollen till varandra, så att spelet blir roligare och företag och hushåll får möjlighet att få krediter till vettiga priser. Det är själva grunden.

Kostnaderna ska instituten och aktieägarna ta. Skattebetalarna ska hållas skadeslösa så långt som möjligt. Jag anser att verktyget för det är att avyttra tillgångarna när det är rätt. Det ska vara rätt för skattebetalarna. Det ska vara rätt ur deras perspektiv, för de ska hållas skadeslösa. Ulla Andersson och jag kan säkert diskutera hur länge som helst när det är rätt och om det är rätt.

Om man inte ges bemyndigande kan en del upplägg och räddningsaktioner bli helt omöjliga om inlösen och avyttring sker i ett svep. Riksdagen skulle behöva komma in där och det skulle dra ut några veckor emellan. Då kanske åtgärden i förstone inte blir av. Då har Ulla Andersson med sin benhårda attityd omöjliggjort åtgärden och därmed skapat oro i det finansiella systemet. Det gäller att skicka rätt signaler. Syftet är

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

inte att börja socialisera och förstatliga banker, utan att skapa stabilitet i det finansiella systemet.

Anf. 14 CARL B HAMILTON (fp):

Fru talman! Den amerikanska bankkrisen är ett makroekonomiskt marknadsmisslyckande av nästan aldrig tidigare skådad omfattning. De mekanismer som sätter en sådan här snöboll i rullning har vi sett många gånger förr. Men aldrig har en finansiell snöboll fått rulla så länge, bli så stor och rulla in i så många länder som denna gång.

Fru talman! I allt väsentligt är regeringspartierna och oppositionen överens om förslaget om hur en akut kris i Sverige ska hanteras. Vi har ingen kris i Sverige, men vi har ett system där beslut tas om hur en sådan ska hanteras. Det är bra. Skillnaden mellan regeringen och oppositionen kan i detta fall betecknas som kraft i marginalen när vi ser det i dess perspektiv. Vår enighet ger förhoppningsvis beslutet ett större genomslag, och det gäller inte bara marknaden.

Det här förslaget är grundat på ett EU-beslut fattat för en kort tid sedan, som nu genomförs på svensk botten. I alla EU-länder skapar man nu en motsvarande nationell lagstiftning. Senare tids EU-beslut för att hantera den amerikanska finanskrisen har skapat trygghet och stabilitet för människorna i Europa. EU:s agerande har medverkat till att stabilisera världsekonomin på ett avgörande sätt.

På den här punkten går som vanligt den stora vattendelaren i svensk politik. Regeringspartierna och Socialdemokraterna bejaktar EU-samarbetet, Vänstern och Miljöpartiet är emot det.

Hade den antieuropeiska delen av oppositionen fått råda så hade de starka EU-besluten om stabilisering av finanskrisen aldrig kunnat fattas.

Inte bara ekonomin i Sverige och Europa utan hela världsekonomin hade kunnat slås i spillror om Vänsterns och Miljöpartiets Europapolitik, eller snarare brist på Europapolitik, hade fått råda. Det är ett faktum värt att hålla i minnet en dag som denna.

Europa hade dessutom haft 15 fler nationella valutor som säkert hade skapat åtskilliga nationella valutakriser förutom den finansiella krisen.

Om vi tar ett steg tillbaka och för ett ögonblick betraktar detta betänkande och oppositionens alternativ kan vi notera att risken för 25 nationella kaos på valuta- och kreditmarknaderna i Europa faktiskt är den antieuropeiska oppositionens alternativ till dagens förslag till beslut. Betänk det!

Betänk det om inte annat när frågan om regeringsalternativen kommer upp till analys i Sverige. I politiken bor Vänsterns och Miljöpartiets kaos inte granne med Gud men väl med Socialdemokraterna.

Fru talman! I hanteringen av en bankkris är några frågor alltid återkommande. En första är hur skattebetalarna ska hållas skadeslösa när staten tvingas ingripa med antingen garantier, direkt ägande eller på annat sätt. En andra är hur krisen alls kunde uppstå och hur man ska hindra nya bankkriser.

Självklart är beslut som leder till banknationalisering en sista utväg och mycket svårsmälta. Jag ser Bosse Ringholm här i kammaren. Inte sedan hans tid som ordförande i SSU har denna fråga varit uppe på kravlistan, vare sig för SSU eller för någon annan. Men kanske väcktes här än en gång av Ulla Andersson.

Fru talman! Icke desto mindre kan en temporär nationalisering vara det som krävs, det vill säga att staten övertar ägande av aktier som ger ett avgörande inflytande över den aktuella banken. Det framhålls också i betänkandet att staten i så fall ska ta preferensaktier vid ett ägarövertagande.

Nästa steg i en sådan process är en rekonstruktion av banken. Det gäller att få den på fötter, bli lönsam och att sälja banken så att skattebetalarna får tillbaka pengarna. Vi tycker att det är bra att staten inte äger banker. Vi vill sälja den när den är rekonstruerad och få tillbaka pengarna.

Men långt dessförinnan, innan man kommer till säljfrågan, måste nya kvastar in i fallerade banker för att ta hand om de friska delarna och se till att bankerna kommer i gång igen med din huvuduppgift.

Vad är huvuduppgiften? Jo, den är att sammanföra dem som vill låna ut med dem som vill låna och sammanföra dem som vill spara med dem som vill investera.

Annars blir det inga investeringar, efterfrågan går ned och människor kan inte spara på ett säkert sätt till exempelvis sin pension, lägenhet, villa, eller vad det nu är.

Inköpen upphör. Vi hörde här tidigare Roger Tiefensee referera exemplet med Volvo som inte får några order för att åkerierna inte får några lån. Man måste lösa upp detta för att efterfrågan på Volvolastbilar ska komma tillbaka.

Risken med en kris på de finansiella marknaderna är just att det kan sprida sig som en smitta till andra reala marknader, inte minst arbetsmarknaden och jobben. Vi stöder och räddar inte bankerna för ägarnas eller chefernas skull, utan för jobbets, lönsamheten och besparingarnas skull.

Fru talman! Den så hyllade förre Federal Reserve-chefen i USA Alan Greenspan's eftermäle blir att han bäddade för krisen genom släpphänthet i räntesättningen och mjukhet mot marknaden.

Greenspan överskattade marknadens rationalitet och förmåga att se om sitt eget hus. Han trodde aldrig att de ledande amerikanska finansiella företagen och bankerna skulle agera så att de lade krokben för sig själva och själva blev offer för sina egna beslut. Men så blev det. Greenspan var för godtrogen och snäll, sett i backspegeln.

Slutsatsen av detta är: Det må ha varit girighet på den privata sidan som medverkade till krisen, men det fanns också en för stor snällhet hos beslutsfattare i offentlig sektor, hos myndigheter, i den amerikanska centralbanken och i kongressen som har stiftat lagarna.

Om vi återgår till Sverige är vi säkert lite godtrogna här också. Det här betänkandet är kanske en reaktion på att vi inte har det regelverk som vi borde ha haft redan tidigare. Här i landet finns en ohelig allians mellan facket och många i näringslivet. Båda har en traditionell Greenspan-bias till förmån för låga räntor, expansiv finanspolitik och fallande valutakurs. Man ser det kortsiktigt positiva med detta men inte de systemriskerna som ligger i att bejaka dessa tre faktorer.

Det finns en kortsynthet och brist på systemperspektiv hos arbetsmarknadens parter, många i näringslivet och i "journalismen-ideologins" höga beredskap att kritisera myndigheter, riksbank och regering när de agerar strängt och kritiskt. Det bäddar lätt för finanskrisproblem den dag

när denna kris är glömd och vi som hör till dagens ärrade aktörer är pensionerade, ingen nämnd och ingen glömd.

Fru talman! Vår årgångseffekt, om jag får säga det så, blir att vi nu lämnar i arv till kommande generationer detta betänkande. Betänkandet ger förslag till lagar och regler om hur vi i Sverige ska hantera kriser i det finansiella systemet. Men betänkandet, precis som Ulla Andersson har noterat, säger inte mycket om hur framtida kriser ska motverkas eller förutses.

Inte heller finns det någon text om reformer av det finansiella systemet som kan ge ökad insyn i och begriplighet av vad som pågår, eller om vad som på ett systemriktigt sätt skulle kunna hindra sådana bonus- och ersättningssystem som är destabiliserande och riskdrivande.

Vi vet heller inte om, eller eventuellt hur, vi bör motverka det flockbeteende som finns på marknaderna och prisbubblor som uppstår. Här behövs mycket mer forsknings- och utredningsarbete. Det är ingen tvekan om detta. Men betänkandet är avsett att hantera det mer akuta problemet.

Fru talman! Låt mig avslutningsvis ta upp frågan om bonusar och ersättningar. De får, som jag redan nämnde, inte vara utformade så att de blir riskdrivande eller destabiliserande på något annat sätt. Det är en viktig systemaspekt på frågan.

Men ersättningar och bonusar får heller inte vara stötande och strida mot normal rättskänsla. De får heller inte strida mot, med ett lite ålderdomligt uttryck, goda seder, något som är ett ganska bra uttryck i det här sammanhanget.

När staten tar över ägandet i en bank kan alla ersättningssystem och bonusar som finns i denna bank ändras på det sätt som den dominerande ägaren, det vill säga staten, önskar för att uppfylla målet om återgång till stabilitet och så småningom även privat ägande.

I fallet där staten tar över en bank blir inte diskussionen om bonusar och ersättningssystem särskilt aktuell. Ledningen kan avskedas, styrelser bytas ut och avgångsvederlag kan göras om. In med nya kvastar.

Men allt detta måste följa rättsstatens grundläggande principer. Om det finns civilrättsliga avtal ska de normalt följas om det inte är så att de genom sin utformning kan ses som en stöld från företaget eller trolöshet mot huvudman. Det har funnits sådana exempel. Om vi skulle överge rättsstatens principer har vi hoppat från en galen tunna till nästa.

För företag som utnyttjar garantisystemet är förutsättningarna något annorlunda. Även här gäller naturligtvis rättsstatens grundläggande principer om att ingångna avtal normalt ska följas. Vid de fallen får man också lita till andra mekanismer, det vill säga att ledning och styrelser i bankerna är tillräckligt kloka så att de anpassar ersättningssystem och bonusar till det för banken uppkomna prekära läget. Det är i ganska knepiga situationer som ledningarna ska motta garantier.

Annars blir det inte bara medierna och riksdag som ställer besvärande frågor till ledningen och styrelsen, utan säkerligen också bankernas kunder, dem som banken ska leva på, och andra aktieägare.

Kombinationen av medierna, kunder, opinionsbildare och andra aktieägare kommer erfarenhetsmässigt att vara en ganska svettig motpart för den ledning och styrelse som *både* vill dra nytta av ett garantisystem och ha ersättningar och bonusar som inte skulle stå i samklang med allmänna rättsmedvetandet och goda seder.

Fru talman! Avslutningsvis instämmer jag gärna med vad tidigare har sagts om och berömmet av finansutskottets personal. Men jag skulle vilja utsträcka detta till Finansdepartementets tjänstemän och ledning. Även där har man arbetat intensivt och i skift under minst två veckor för att åstadkomma denna proposition och så småningom detta betänkande.

Anf. 15 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Aldrig har en snöboll rullat så länge och så fort och passerat så många länder. Något sådant sade Carl B Hamilton i sin inledning. Och det är väl som SEB sade i finansutskottet; den ekonomiska teoribildningen har inte kunnat se att detta skulle kunna ske. Man sade då också att inte heller Riksbanken har kunnat förutse detta eftersom den har varit så upptagen av inflationsbekämpning.

Är det inte så, Carl B Hamilton, att kejsaren just nu är naken och att den teoribildning du har stött faktiskt nu har krackelerat? Det är väl lite därför du också pratar så mjukt om Alan Greenspan och säger att han är godtrogen och snäll. Alan Greenspan har stått för en teori om att marknaden reglerar sig själv, och det har väl du också gjort. Jag har för mig att du till och med tyckte att det var bra att Lehman Brothers tilläts gå omkull, för marknaden skulle ju reglera sig själv.

Nu ser vi effekterna av detta. Jag tror att det här är lite av anledningen till att du, Carl B Hamilton, står här och börjar diskutera och spekulera om EU och om EU inte hade funnits och om det hade varit så eller så. Du spekulerar därför att du egentligen inte har något argument och därför att din teoribildning inte längre fungerar. Därför vill du skjuta bort fokus från de frågorna till något annat och säger att det är vi som har problemet bara för att vi kritiserar EU-systemet.

Jag vet inte, Carl B Hamilton, om du precis som Stefan Fölster har lovordat Island och Islands utveckling och därför inte heller så gärna vill ha den här debatten. Det skulle vara intressant att höra hur du nu ser på framtiden. Du lovordar ju statligt inflytande där eftersom det skulle garantera att bonussystemen inte höjs. Det kanske är så att Carl B Hamilton har nyktrat till och även ser statligt inflytande som ett alternativ.

Anf. 16 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Jag har varit nykter hela tiden, och jag är ledsen om jag har gett ett berusat intryck.

När det gäller Riksbanken och den teoribildning som Ulla Andersson är inne på är det klart att man måste rannsaka sig själv. Den nationalekonomiska vetenskapen ska och bör göra det, men det gäller framför allt myndigheter i Förenta staterna och Storbritannien som ju har de stora finansiella centrums. Det handlar om i vilken utsträckning man har försökt ha bättre regleringar än de regleringar som finns.

Jag tror inte på mer regleringar. Däremot tror jag på bättre regleringar. Men det är inte något bra svar; det kan jag gärna erkänna. Därför kan jag instämma i Ulla Anderssons krav på att man måste skaffa sig ökad kunskap om vad det är som driver fram finanskriser, hur man ska hantera dem och framför allt om vilka lärdomar man ska dra. En finanskris är inte lik en annan när det gäller hur de startar, men själva förloppen är ganska lika.

Jag tror faktiskt inte att jag har yttrat mig om Lehman Brothers. Jag har inget minne av det i alla fall. Men vi har ett eget exempel i och med Carnegie. Vi får ställa oss frågan: Tycker vi att Carnegie skulle gå i konkurs? Det tror jag inte hade varit så bra. Riksbanken har mycket mer information – ingendera av oss har lika mycket information – och gör sannolikt en riktig bedömning. Det tycker jag är ett mer närliggande problem.

Beträffande Island skrev jag en artikel i Svenska Dagbladet för drygt en vecka sedan om problemen där. Jag kan gärna diskutera dem, och jag har aldrig varit någon anhängare av den isländska bubblan. Jag identifierade den ganska tidigt.

Anf. 17 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Carl B Hamilton säger att en finanskris inte är lik någon annan. Men oavsett finanskris och dess orsaker har det hittills alltid varit skattebetalarna som står där och på något vis ska vara bufferten och stabiliteten i systemet. Visar inte det på bräckligheten och bristerna och på hur vagt systemet är? Det går inte att lita på ett system som är uppbyggt på att man ska tjäna pengar på att spekulera i spekulationer. Det finns inte någon materiell bas längre, och då är det svajigt.

Precis som Carl B Hamilton sade behövs åtgärder. Jag är glad för att han säger att vi behöver stanna upp och att det kanske inte behövs mer regleringar, men bättre regleringar. Men i det paket vi nu antar i dag och som det råder stor enighet om finns det inte mycket till förslag om hur man förebygger kommande kriser. Det är det här jag menar är den stora bristen i paketet.

Ett sätt att förebygga kommande kriser kan vara att stanna upp och inte bestämma sig för att sälja och gå vidare i den ekonomiska teoribildning som har varit förhärskande under lång tid. Du vill ju på en gång sälja av bankerna utan att först stanna upp och titta om det är rätt sätt eller inte. Det visar att insikten eller tillnyktringen kanske inte har kommit så långt. Jag blir fortfarande lite orolig för att du verkar tro på självregleringar även fortsättningsvis.

Anf. 18 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Fru talman! Det är viktigt att slå fast att skattebetalarna inte betalar någonting i garantisystemen. Det är lån och likviditet som ställs till företagens och bankernas förfogande för att få i gång hjulen. Alternativet är, som jag sade, att efterfrågan faller bort och människor blir arbetslösa och får gå från hus och hem. Det är väl ingen av oss som är intresserad av det.

Det finns fall där staten tar över banker. Staten var tvungen att ta över den statliga Nordbanken i början på 1990-talet därför att den hade tagit för stora risker. Det var en nationell finanskris och en annan orsak. Man

kan nog säga att skattebetalarna har fått tillbaka sina pengar i dag genom att man sedan har sålt aktierna. Man har ju behållit några aktier som man kan sälja nu så snart det blir läge för det.

Det förslag som Ulla Andersson har om en kommission tror jag är fel. Jag kan hålla med om syftet, men jag tror inte på att en grupp av svenska politiker, svensk fackföreningsrörelse och svenska arbetsgivare skulle kunna knäcka de här stora och svåra frågorna som har en internationell dimension. Jag tror att man får gå till universitet och högskolor, internationella organisationer av typen OECD och IMF och inte minst centralbankerna. De ska utreda och komma med förslag, och det är ju redan uppdraget till de här institutionerna.

Men det kommer att vara en ganska lång och knagglig väg för att komma fram. Det beror på många faktorer. En av dem är det som jag sade om att den ena bankkrisen inte är lik den andra i sitt ursprung. Det blir lätt så att man försöker införa regleringar som löste den förra bankkrisen men inte den som kommer därför att man inte riktigt har förutsett det som komma skall. Det är mitt svar på hur man ska hantera detta krav på ökad kunskap.

Anf. 19 EMMA HENRIKSSON (kd):

Fru talman! De två ärenden som riksdagen i dag ska fatta beslut om är oerhört viktiga för bankerna och för de finansiella instituten, som direkt berörs. Men det är inte för deras skull vi vidtar de här åtgärderna. Det är inte för bankdirektörer, aktieägare eller kallsvettande börsmäklare utan det är för småbarnsfamiljen i Hagsätra som i går kväll satt vid datorn och försökte betala räkningarna och bolåneräntorna. Det är för småföretagaren i Herrljunga som funderar på hur firman ska kunna behålla alla sina tre anställda om man inte får investeringslånet från banken. Det är för dem och för alla oss andra som är beroende av att banksystemet fungerar – vi som får ta de första smällarna när förtroendet mellan bankerna och för bankerna är försvagat.

Som vi har hört tidigare i debatten är vi i huvudsak överens mellan partierna och över blockgränserna. Vi är inte bara överens om att någonting behöver göras utan också om vad som ska göras och faktiskt i huvudsak också om hur det ska göras.

I den turbulens som har startat på andra sidan Atlanten och spridit sig över världen värre än den mest fruktade fågelinfluensa är det betryggande att Sveriges regering och svenska myndigheter har agerat handfast, effektivt och framgångsrikt. När regeringar i världen både har förlorat värdefull tid och spelat bort sina skattebetalares pengar genom tveksamma och felaktiga beslut har vi haft handlingsförmåga både här på hemmaplan och i det konstruktiva EU-samarbetet, där Sverige har haft en aktiv roll för att ta fram de gemensamma åtgärdspaket som har satts in. Det är glädjande att kunna konstatera att när det behövs som bäst visar sig det europeiska samarbetet från sin bästa sida.

Tyvärr går det inte att säga samma sak om de finansiella marknaderna. Hade vi kunnat göra det hade vi inte stått här i dag. Tyvärr är marknaden – och marknaden är ju du och jag, alla vi som är nyttjare av den finansiella marknaden – inte alltid så rationell som den borde vara när det börjar gunga och vi börjar känna den svettiga lukten av kris. När vi har tappat tron på varandra och på att marknaden ska fungera slutar också

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

marknaden att fungera. Det blir en självuppfyllande profetia. Det blir uppenbart hur sårbar en mellanmännisklig relation, som den finansiella marknaden, är. Ingen relation kan fungera utan tillit, och som ni vet tar det lång tid att bygga upp tillit men det går väldigt snabbt att rasera den. Både höjningen av insättningsgarantin och förslagen i propositionen om stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet är steg på vägen för att återuppbygga den här tilliten.

Länge kände sig svenska insättare trygga med att ha sina pengar på banken. Det fanns inte ett behov av en insättningsgaranti. Så har det inte varit i andra länder lika länge, utan det har funnits olika typer av insättningsgarantier på olika nivåer. När den här tryggheten rubbades i Sverige införde vi också en insättningsgaranti. Genom det samarbete och den gemensamma marknad som finns i EU har det funnits skäl att vidta gemensamma åtgärder. Därför höjs nu också insättningsgarantin till 500 000 kronor.

Redan när regeringen uttalade sin vilja att höja insättningsgarantin kände sig många bankkunder tryggare. Det visar också på den irrationaliteten att fastän garantin inte har börjat gälla känner människor att man inte behöver ha pengarna i madrassen och att man har sluppit "bolstra" med detta. Att bankkunderna känner sig trygga är oerhört viktigt, och därför är jag glad att vi är eniga i den frågan i utskottet.

Fru talman! Som jag sade i min inledning är det på samma sätt bankkundernas trygghet som står i centrum för de stabiliseringsåtgärder som vidtas. Det gäller både dem som behandlas i betänkanudet och de åtgärder som har vidtagits av Riksbanken och Riksgälden. Men det är inte bara deras intressen som står i fokus vid utformandet av förslagen, utan det är också skattebetalarnas. Vi har alla ett intresse av att det finansiella systemet fungerar. Vad som hänt i andra länder när man inte vidtagit åtgärder visar med mer än önskvärd tydlighet hur oerhört långtgående konsekvenser ett icke-agerande kan få.

Ingen i denna kammare eller i regeringen har något intresse av att uppmuntra osunt spekulerande eller understödja överdrivet risktagande. Men låt oss också erkänna att det kan finnas en intressekonflikt mellan behovet av att vidta åtgärder för att komma till rätta med de brister som vi nu ser och det ökade risktagande som kan bli följderna av samma åtgärder. Även om det redan har berörts här i debatten vill jag ändå lyfta fram två aspekter på det här.

Den ena aspekten handlar om de särskilda medel som avsätts för riktad forskning för att vi bättre ska kunna lära oss hur de finansiella kriserna uppstår och hur vi kan undvika dem. Regeringen avser att avsätta 30 miljoner per år för forskning om de finansiella marknaderna och 10 miljoner per år för att finansiera samverkan mellan branschen, myndigheter och regeringen. Den breda enighet som finns om hur vi ska agera för att hantera den kris vi står inför i dag skapar i sig en sund stabilitet. Men lika viktigt som att undvika de värsta effekterna av den nuvarande krisen är det att försöka förhindra kriser i framtiden. Forskningspengarna kan bidra till det.

De erfarenheter som finns i vårt land av att hantera bankkriser, både här hemma och i utlandet, är värdefulla. Även i de nu pågående skeendena världen över finns ett stort intresse av den kunskap om att hantera bankkriser som finns hos flera av våra myndighetsföreträdare. Det visar

vilket stort förtroende de upprätthåller även internationellt. Att ytterligare bygga på den kunskapen genom forskning är bra inte bara för att förhindra kriser i Sverige framöver utan för att bidra till stabilitet i hela den globala finansiella sektorn.

Den andra aspekten jag vill lyfta fram handlar om det ansvar som finns hos de enskilda aktörerna på den finansiella marknaden. Oavsett vad den forskning som initieras kommer fram till är det redan i dag uppenbart att risktagande kan bli kostsamt för bankerna, för deras aktieägare, för kunderna och för skattebetalarna. Aktörerna i de finansiella institutionerna måste ta sitt eget ansvar. Det tydliggörs också väl i regeringens proposition och i betänkandet att det i första hand är kreditinstituten och deras ägare som ska bära kostnaderna när stödåtgärderna behöver sättas in. Men ingen har något att vinna på att det får gå så långt. Därför är det viktigt att ägar- och ledningsansvar tas för att se över incitamenten som riskerar att frammana onödigt och ökat risktagande. För skattebetalarnas skull är det ett politiskt intresse, men för bankkundernas och för den egna trovärdighetens skull borde det vara ett minst lika viktigt ägarintresse.

Fru talman! Slutligen vill jag rikta mitt tack till alla dem som bidragit till att vi på så här kort tid har lyckats få igenom det här stabilitetsprogrammet. Tacket går, precis som från flera av de tidigare talarna, både till tjänstemännen på utskottskansliet och till tjänstemännen på Regeringskansliet. Jag vill också framföra mitt tack till oppositionen för det stöd som visats för regeringens och riksdagsmajoritetens åtgärder. Ibland brukar man säga att snabbhet inte är riksdagens bästa gren, men jag tycker att vi börjar ta oss i den också.

Genom de beslut vi fattar i dag finns det goda skäl att tro att småbarnsföräldrarna i Hagsätra kommer att få novemberlönen att räcka både till bolåneräntan och till julklappar, och företagaren i Herrljunga och hans anställda kan tryggt se fram emot ett positivt besked om investeringslånet.

Fru talman! Med detta yrkar jag bifall till förslagen i betänkandet.

I detta anförande instämde Holger Gustafsson (kd).

Anf. 20 MIKAELA VALTERSSON (mp):

Fru talman! Det är sedan en tid tillbaka ett allvarligt läge på världens finansmarknader samtidigt som vi har gått in i en lågkonjunktur. De här två parallella processerna riskerar dessutom att förstärka varandra.

Krisen, som inleddes med övervärderade fastigheter och de så kallade *subprime*-lånen i USA, blev akut i och med Lehman Brothers konkurs i september. Lehmans fall drabbade hela det finansiella systemet och ledde till en djup förtroendekris. Krisen blev långt större och fick vidare spridning än vad man någonsin kunde ha trott.

De svenska bankerna har än så länge en relativt stark finansiell ställning, men den samlade effekten av den globala oron och det minskande förtroendet för de svenska bankerna har gjort att bankerna i Sverige har fått svårare att få långfristiga lån på marknaden.

Riksbanken och Riksgälden har redan agerat för att underlätta situationen, men det är också helt nödvändigt att vi gör vad vi kan från det

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

politiska systemet för att bidra till att återupprätta förtroendet på marknaden och undvika värre kriser i framtiden.

I det rådandet läget ser vi det som nödvändigt att det presenteras stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet. Vi delar regeringens bedömning att den svenska regleringen ska utgå från EU-initiativet om finansiell stabilitet och att det är bra med en bred enighet i Europa om åtgärder.

Jag vill ta tillfället i akt och tacka för en bra och konstruktiv process mellan alla partier i det här intensiva arbetet under en väldigt kort tid. Det har varit mycket bra att regeringen under sin beredning av propositionen har gett oppositionen möjlighet att komma med synpunkter på utformningen av förslagen. Det har också vid beredningen av förslagen i utskottet funnits en vilja att nå en så stor enighet som möjligt. Jag är mycket tacksam för det, och jag tror dessutom att det ytterligare har förbättrat förslagen. Jag tror att det är värdefullt att vi i den här situationen kan visa upp en så stor enighet kring de nödvändiga åtgärder som vi i dag ska besluta om.

Det har varit viktigt för oss i Miljöpartiet att åtgärderna utformas på ett sätt som är tillräckligt omfattande så att det skapar stabilitet och säkrar företagens likviditetsbehov. Det är viktigt att det är de finansiella aktörerna som tar del av statens åtgärder som också bär sina kostnader. Det är också viktigt att alla deltar i garantisystemet för att stabilisera marknaden.

Fru talman! Vi har fått gehör för flera synpunkter som vi har lämnat under processens gång. Särskilt skulle jag vilja framhålla vikten av att riksdagen ska hållas informerad kontinuerligt. Regeringen och ansvariga myndigheter får genom de förslag vi i dag ska besluta om ett mycket långtgående och brett mandat att vidta åtgärder som kan vara nödvändiga. Vi har också sett att ett sådant mandat och en sådan tydlig signal om handlingskraft och beredskap behövs. Men när man gör stora avsteg från gängse ordning att gå via riksdagen har vi ansett att det är viktigt att man tydligt anger att riksdagen ska informeras och att man ständigt ska rapportera till riksdagen om olika åtgärder som vidtas. Därför är jag glad att utskottet i enighet nu föreslår ett tillkännagivande till regeringen med en skärpt skrivning om att riksdagen fortlöpande ska bli informerad.

Det finns några frågor som vi inte helt har lyckats få samsyn kring. Trots detta väljer vi att ställa upp bakom betänkandet, där fördelarna absolut överväger, och inte reservera oss. Vi ser ett stort värde i att försöka få ett enigt utskott, och vi är nöjda med de texter vi har lyckats enas kring. Vi lyfter dock i ett särskilt yttrande upp några av de synpunkter där vi inte riktigt tyckte att vi nådde ända fram, och detta särskilda yttrande har vi tillsammans med Socialdemokraterna.

En av de för oss viktiga delar där vi kanske inte nådde hela vägen handlar om vikten av att minimera antalet tillfällen då man går förbi riksdagen och inte involverar den folkvalda församlingen. Det råder i dag tack och lov inte något direkt behov av kapitalstöd till något svenskt institut. Men i de framtida fall då man eventuellt behöver gå in med kapitaltillskott i en svensk bank ska detta ges i utbyte mot ägande i form av röststarka aktier. Det är rimligt att regeringen i ett sådant eventuellt akut, brådskande läge får mandat att agera. Ett eventuellt övertagande av ägande ska som vi ser det från Miljöpartiets sida endast vara temporärt

för att lösa ett krisläge. När situationen normaliseras ska ägandet självklart avvecklas. Tillfället, krisen, ska inte användas för att förstatliga banker. Där är vi helt överens med regeringen.

Men i ett läge då man ska avveckla detta ägande är det antagligen inte lika bråttom, och vi tycker att det skulle kunna vara rimligt i det fallet att kunna gå via riksdagen, inte för att försvåra avvecklandet utan för att få den demokratiska gång som man bör ha och för att inte behöva göra avsteg från den i just det fallet. Därför anser vi att det hade varit rimligt att utskottet hade kunnat föreslå regeringen att man vid varje enskilt tillfälle ska inhämta riksdagens bemyndigande att sälja en sådan egendom. Det uttrycker vi i det särskilda yttrandet.

Fru talman! Jag vill slutligen peka på att det i en sådan situation som vi nu upplever på de finansiella marknaderna är av stor vikt med sunda statsfinanser. Genom att den offentliga sektorns finansiella ställning är stark står vi i Sverige också väl rustade att möta kriser som den som nu pågår. En låg statsskuld som ger låga räntekostnader ger bättre förutsättningar att vidta åtgärder och möta en sådan här situation. Vi tycker att det är väldigt bra att vi i det här läget har samlats kring de åtgärder som behövs. Jag yrkar därmed bifall till förslaget i utskottsbetänkandet.

I detta anförande instämde Christopher Ödmann (mp).

Anf. 21 Statsrådet MATS ODELL (kd):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka talmännen och riksdagens finansutskott – dess ledamöter, kansli och personal – för en mycket snabb och korrekt behandling av regeringens stabilitetsplan. Jag vill också tacka Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet för ett mycket bra samarbete runt det här projektet. Jag tror att det har bidragit till att produkten har blivit bättre, som flera har sagt. Det har bidragit till att vi har en stor uppslutning i en svår tid runt ett paket som vi tror kommer att innebära lättnader för vanliga hushåll och svenska företag i en påfrestande och turbulent tid.

I den allmänpolitiska debatten här i kammaren för några veckor sedan liknade jag den finansiella sektorn vid vårt blodomlopp. Jag tror att det är en ganska bra liknelse. Vi tänker inte så mycket på det, tror jag, dagligdags när det fungerar bra, men när det blir problem måste vi snabbt få hjälp. För att ta den här liknelsen har vi nu haft lättare problem som har hanterats av Riksbanken, Riksgäldskontoret och Finansinspektionen. Men när det verkligen blir bekymmer, det vi brukar kalla för proppar eller infarkter, måste det till något annat. Det är därför vi nu begär detta breda bemyndigande från riksdagen att kunna agera snabbt när det verkligen blir stora bekymmer.

Vi är inte där i dag. De svenska instituten är väl rustade och har betryggande buffertar men har drabbats av den globala krisens svåra sida, nämligen det misstroende som finns mellan aktörer, banker och investerare när det gäller att våga låna ut pengar till varandra. Det här är ett stort bekymmer som hittills har hanterats på ett bra sätt av Riksgälden och Riksbanken.

Om ingenting görs går det inte bara ut över den finansiella sektorn utan det går ut över hushåll och företag. Därför är det väldigt viktigt att

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

ni alla i Sveriges riksdag nu deltar i att i dag se till att vi får möjlighet att ytterligare skapa trygghet i det här systemet.

Det handlar inte bara om regler. Det handlar också om förtroende. Det behövs en förstärkning av värdegrunden. Den har brustit. Det har brustit också i de regelverk som finns. Det är därför vi också satsar på forskning om detta: Hur ska vi kunna undvika att det här upprepas framöver? Det är en väldigt viktig sak. Vi satsar också 10 miljoner på att förstärka samarbetet mellan regering, myndigheter och aktörer och på att se till att erfarenhetsutbytet kan leda till åtgärder som förbättrar förutsättningarna för marknaden att fungera så att Sverige kan få en växande och blomstrande finanssektor.

Vi ska inte glömma bort att det i Sverige i dag är ungefär 2,2 procent av befolkningen som är sysselsatta inom finanssektorn, men de står för 5 procent av bruttonationalprodukten. Detta är kanske den mest välfärds-skapande sektorn ur produktivitetssynpunkt. Vi skulle kunna förbättra förutsättningarna i Sverige med sunda och goda villkor. Jag tror att vi har de förutsättningarna.

Det har visat sig att Sverige är den plats som man ska befinna sig på när det blåser på det här sättet. Vi har stabila statsfinanser och banker och institut som har undvikit de problem som vi ser runt om i världen. De lärde sig i början av 90-talet att undvika den typen av strukturerade produkter där man paketerade goda och dåliga krediter och på ett icke transparent sätt sålde dem ut över hela världen. Vi har undvikit dem, mycket tack vare det kollektiva minne som fortfarande finns i de svenska bankerna.

När vi talar om den kris som rådde i början av 90-talet är det som flera talare har sagt: Det var en hemmagjord kris som vi hade i slutet av 80-talet och början av 90-talet. Den blommade ut på ett sätt som drabbade oss väldigt kraftigt. Då hjälptes vi också åt över blockgränserna att hantera den krisen.

Fru talman! Som de flesta är medvetna om och som har talats om här har den här krisen sin upprinnelse i Amerikas förenta stater. Det började i små, okända bolåneinstitut och har nu drabbat svenska hushåll genom att bolånekostnaderna har gått upp samtidigt som man har fått se värdet av sina besparingar smälta ihop.

Vi står nu väl rustade. Men eftersom krisen är världsomspännande kan inte ett litet land som Sverige klara sig utan att samverka med andra länder. Det är precis det som har skett också. Europeiska unionen har visat sig vara handlingskraftig. Det är en oerhört stor trygghet för Sverige att vi befinner oss där. Det är också så att det är Europeiska kommissionen som är motorn hela tiden för att förbättra regelverket och att se till att vi förfinar instrumenten och hanterar de växande belopp som nu finns i det finansiella systemet samt för att se till att vi har en övervakning som fungerar. De gränsöverskridande bankerna måste ju ha en tillsyn som också hänger ihop.

Allt detta arbetar just EU och dess olika institutioner med. Det är en trygghet för oss i Sverige att vi har ett medlemskap och att det systemet har visat sig fungera bättre än nästan något annat motsvarande system i världen, inklusive Amerikas förenta stater.

Våra kreditinstitut står starka, som jag har sagt, starkare än många andra länders. Men de har drabbats av likviditetsproblem. Vi kan inte

heller, i den turbulens som nu råder, utesluta att den här krisen fördjupas och förvärras, och det kan leda till allvarliga problem för enskilda institut. Därför är syftet med de åtgärder som vi nu har föreslagit för riksdagen och som vi fått finansutskottets bifall för – mycket talar väl för att också kammaren om en stund kommer att bifalla detta – naturligtvis att återskapa förtroendet för ett fungerande och stabilt finansiellt system. Blodomloppet måste helt enkelt fungera.

Vi har utformat förslagen så att de ska passa in i det europeiska systemet, men det är också en anpassning till svenska förhållanden.

Det är, som utskottet också har noterat, av väldigt stor vikt att den enes stöd inte ska bli den andres stora problem. Vi har sett några sådana exempel under den här krisen. Jag tror att vi med de förslag som nu ligger på riksdagens bord ska kunna undvika detta.

Jag tycker att det är viktigt att understryka att det här, när vi nu gör det här för att återskapa förtroendet och för att få i gång flödet av upp- och utlåning, är ett frivilligt system. Det är ett frivilligt system. Men vi har utformat det så att alla kreditinstitut rimligtvis har ett eget intresse av att använda sig av garantin.

Prissättningen kommer att bli attraktiv. Den ska samtidigt spegla riskbilden i varje enskilt institut. Därigenom hoppas regeringen också att man kan undvika en konkurrenssnedvridning på marknaden.

Jag vill särskilt understryka att ett instituts deltagande i det här programmet inte på något sätt ska ses som att institutet befinner sig i en kris. Det är väl så att varje klok husägare bör teckna en försäkring, helst innan skadan uppstår.

När förtroendet återvänder på marknaden är det också rimligt att riskerna minskar och därmed att deltagandet i den här formen av försäkring kommer att minska.

Vi, regering och riksdag, måste då se till att det finansiella systemet fungerar. Men vi har också ett ansvar gentemot skattebetalarna. Naturligtvis kan ingen förneka att ett sådant här program som nu omfattar 1 500 miljarder också innebär risker för skattebetalarna. Men jag tror att utformningen ändå är av den karaktären att det finns väldigt goda förutsättningar att skattebetalarna kommer att kunna gå skadeslösa ur det här.

Vi bygger upp ett kortsiktigt garantiprogram med kommersiella villkor, för att delta i det, som är gynnsamma. Det är faktiskt en vinn-vinn-situation för alla.

Det finns också det längre programmet, som handlar om att man ska kunna hantera i stort sett varje situation som kan uppstå under en sådan här kris. Om ett institut skulle få sådana problem att det behöver vända sig till staten för ett kapitaltillskott finns staten där, men vi ställer väldigt höga krav. Det ska inte vara ett förstahandsalternativ att vända sig till staten när man får problem.

Vi kommer att kräva inflytande. Man kommer att få emittera röststarka preferensaktier med hög ränta. Det är självklart – det kan jag säga – att det när vi får ett ägande i ett sådant institut inte enbart kommer att handla om att kanske sänka ersättning av olika slag. Det kan också bli högaktuellt, fru talman, att byta ut både verkställande direktören och hela styrelsen i ett sådant sammanhang. Det har faktiskt redan förekommit, för inte så länge sedan, att Finansinspektionen gav sådana villkor för ett institut. Det är alltså någonting som är helt möjligt. Det ska inte på något

sätt uppfattas som att det är en självklarhet att det bara handlar om att frysa löner.

Det är självklart att det, när man får del av de här garantierna, finns ett åtgärds paket som är tydligt. Men om man vill ha ett kapitaltillskott och att skattebetalarna ska gå in som ägare måste det också innebära kraftfulla möjligheter att se till att institutet kommer upp på banan med sunda principer och en sund ledning.

När en kris drabbar ett land som vårt är det naturligtvis av stort värde om det politiska systemet, som nu i dag, kan enas om vilka, ofta väldigt brådskande, åtgärder som måste till för att minska skadeverkningarna. Det har varit av väldigt stort värde för regeringen att i den här processen kunna konsultera och lyssna på oppositionen. Det har inneburit att det förslag som ligger på riksdagens bord i stort har kunnat utformas i samsyn. Det är värdefullt för vårt land att regering och opposition nu har kunnat enas om tagen.

Anf. 22 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är bra att statsrådet Odell kunde vara här i dag. Jag förstår att det har varit bråda dagar och att du måste vara väldigt trött. Det är fullt förståeligt. Men jag uppskattar att du är här och deltar i debatten.

Precis som du sade finns det en bred enighet om det här paketet – det vill jag betona. Det finns också en bred enighet om att staten, det vill säga medborgarna, ska få aktier i utbyte mot insatt kapital, om vi nu tvingas gå in i en bank. Det är väl utifrån att vi alla är överens om att aktier ger inflytande och makt och att man därmed kan styra utvecklingen i det bolag som man går in i.

Då är det något som blir lite märkligt för mig. Först ska vi använda skattebetalarnas pengar till att hjälpa till i en väldigt svår situation. Skattebetalarna ska stå för den stabiliteten. Sedan ska man ha ett bemyndigande att sälja av det här utan att skattebetalarna ens ska kunna få delta i en diskussion och en debatt om hur de faktiskt vill ha det.

Att det nu ska gå fort att tillse att det finns likviditet i systemet är en sak – det har vi full förståelse för. Men att det sedan ska behöva vara så bråttom att vi inte ens tar oss tid att försöka lära någonting av den här situationen innan vi går vidare gör mig orolig. Det gör mig orolig såtillvida att det är lätt att återigen göra misstag, så att vi får stå här om 10–15 år igen.

I den förra bankkrisen, som du sade var nationell, fick ju också skattebetalarna kliva in. Det var många enskilda, både företag och konsumenter, som faktiskt inpå bara skinnet fick känna av det och som gör det än i dag. Man fick lämna hus. Man fick lämna företag.

Vi vill inte att det här ska upprepas. Så min fråga till statsrådet Odell är: Varför kan vi inte stanna upp och ta en diskussion och en debatt om det är rätt att sedan sälja de här aktierna eller inte? Varför inte låta oss titta på varje enskilt institut i lugn och ro?

Anf. 23 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik:

Fru talman! Det är ingen tvekan om att det råder en djup och bred ideologisk skillnad mellan regeringen och Vänsterpartiet i den här frågan.

Jag känner inte till Vänsterpartiets program i detalj, men jag antar att det fortfarande är en ideologisk inriktning att äga produktionsmedel av olika slag. Banker har alltid lockat partier i den delen av politiken som någonting man vill äga. Det finns inte så många exempel på att det är en väg till framgång.

Vi har ett statligt ägande i en bank, Nordea. Där äger staten 19,9 procent. Den agerar på samma villkor, skulle jag våga säga, som de övriga tre stora bankerna och har en oberoende styrelse som fungerar på ett sätt som följer alla traditionella kriterier.

Visst kan vi stanna upp, men tanken med det här är ju inte att socialisera banker. Vi ska naturligtvis vänta tills vi ser att det är rätt tillfälle och rätt pris. Men när det gäller att skattebetalarna, alltså riksdagen, skulle konsulteras, om vi verkligen ska göra det, uppfattar jag det inte som att kammaren tycker att det här är ett tillfälle då vi ska köpa på oss banker som vi ska behålla.

Vi har behållit ägandet i Nordea, och det har varit lyckosamt. Nu har börsen gått ned. Den kanske går upp. Men en sak är klar. Det är ingen långsiktig affärsidé för skattebetalarna att vara stor ägare av näringsverksamhet. Det är bättre att vi överlåter det till entreprenörer som satsar egna pengar än att vi använder skattemedel i de sammanhangen.

Jag vet inte vilken relation Ulla Andersson och hennes parti har till budgetlagen, men den medger att man får sälja aktier under 50 procents ägande. Dessutom har Ulla Anderssons parti medverkat till att ge bemyndigande att sälja de noterade innehav som har funnits under ett antal mandatperioder bakåt.

Anf. 24 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att Mats Odell gör det väldigt enkelt för sig. Han påstår att det finns en ideologisk skillnad. Det hoppas jag verkligen att det gör, men jag tror att det finns en överensstämmelse om att ägande ger makt, oavsett ideologi. Det är väl utifrån det perspektivet vi för den här diskussionen.

Jag har inte sagt att vi ska behålla de här aktierna eller att vi ska socialisera de här bankerna. Jag säger: Låt oss ta möjligheten att stanna upp, titta på varje enskilt institut och fundera över på vilket sätt vi bygger ett stabilt system för framtiden.

För vi kan nog konstatera, både du och jag, att det system vi har i dag definitivt inte är stabilt. Det skapar otrygghet i hela samhället. Det är väl något vi borde lära oss, ta till oss och förebygga i framtiden.

Du pratar om att vi ska ta rätt tillfälle och sälja av till rätt pris. Rätt tillfälle för vem? Rätt pris för vem? Då kommer du att svara: skattebetalarna. Men det kan faktiskt vara bättre för skattebetalarna att få ta del av de framtida vinsterna som ägare. Det kanske ger mer på sikt. Det vet varken du eller jag i dag. Men jag tror att historien skulle visa att det är mer lönsamt att äga själv och på så vis styra utvecklingen.

Men låt oss fundera på detta och titta på det när varje tillfälle ges. Jag menar att den lag vi har i dag, att riksdagen ska besluta om försäljning vid ägande över 50 procent, bör kvarstå. Det finns ingen anledning att ändra den lagstiftningen i dag. Det bör kvarstå. Regeringen har fått ett oerhört stort bemyndigande och ett förtroende, men i den frågan finns det ingen brådska. Därför bör riksdagen och skattebetalarna ha kvar sitt in-

flytande över en sådan väsentlig fråga, över vår gemensamma framtid och hur vi ska bygga ett stabilt, tryggt och säkert finansiellt system. Så låt oss ta tillfället i akt och stanna upp och fundera. Det kan det väl inte finnas någon skillnad i.

Anf. 25 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Ulla Andersson försöker nu på något sätt distansera sig från sin ideologi. Det är klädsamt. Men jag har faktiskt en viss erfarenhet, både av att sälja företag och av att lyssna på Ulla Anderssons råd. Hon vill alltid stanna upp. Hon vill aldrig sälja.

När vi diskuterade försäljningen av Vin & Sprit var det fel tillfälle. När vi har diskuterat OMX och alla de försäljningar som vi i backspegeln ser har varit otroligt lyckosamma för de svenska skattebetalarna har Ulla Anderssons parti – rätta mig om jag har fel – sagt att det var fel över huvud taget att sälja och fel tidpunkt.

Vi ska vara väldigt glada. Alla de försäljningar som nu har gjorts visar sig vara otroligt lyckosamma. Jämför med de prisnivåer som gäller i dag! Då kommer Ulla Andersson att få se det.

Vad gäller att ha den här typen av frågor i riksdagen, om ett institut som man tar in för att hjälpa tillbaka på banan, att vi ska ha en riksdagsdebatt om huruvida det är rätt tillfälle att sälja, så sker den typ av affärer som har gjorts upp nu i den här krisen ofta över en natt eller över en helg. Så har det varit med de aktioner som nu har gjorts. Jag tror att det är väldigt svårt att ha en riksdagsbehandling innan man kommer fram till om det är rätt tillfälle eller inte att sälja.

Anf. 26 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Till statsrådet Mats Odell vill jag säga att jag tycker att det är positivt att vi alla i riksdagen i dag är eniga angående det här beslutet för att få lugn och ro på den finansiella marknaden. Men trots att vi har fått många synpunkter tillgodosedda är det ett antal synpunkter som vi menar att regeringen borde ha tagit till sig mer.

Det ena är att vi anser att det är av väldigt stor vikt att alla deltar i garantiprogrammet om det ska få avsedd effekt på finansmarknaderna. Jag vill därför fråga vad regeringen avser att göra om vi får en utveckling där systemviktiga banker ställer sig vid sidan av.

När nu alla medborgare ställer upp för att stabilisera situationen på finansmarknaden är det lika viktigt att ledningarna i bankerna ställer upp. Det räcker inte med att avstå från löneökningar och nya bonusar. Vad avser regeringen att göra för att bankledningarna ska vara beredda att sänka ersättningarna om garantin utlöses?

Anf. 27 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Det här är ett frivilligt system. Det ligger i den europeiska modellen. De priser som Riksgäldskontoret nu kommer att tillämpa när något institut vänder sig dit och vill ha garantier för sin medelfristiga upplåning kommer att vara attraktiva för alla. Det är själva utgångspunkten. Systemet är konstruerat så. Det kan naturligtvis finnas institut som inte har lån av den karaktär som EU har fastställt, nämligen mellan 90 dagar och fem år – tre år säger nu ECB. Det kan inte regeringen vidta några åtgärder mot.

När det här presenteras efter att riksdagen har fattat sitt beslut och förordningen är klar och överlämnas till Riksgäldskontoret kommer Sonia Karlsson att finna att vi har försökt skapa största möjliga flexibilitet inom ramen för det mandat som Europeiska rådet har beslutat om. Min utgångspunkt är att det kommer att vara attraktivt för alla att vara med.

När det gäller frågan om olika typer av ersättningssystem har vi varit tydliga på den punkten att lönerna inte ska höjas under en tid för ledningsgruppens fem viktigaste, de som har de högsta samlade inkomsterna i ett institut. Man ska inte vare sig upparbeta eller utbetala bonus och andra rörliga ersättningar. Inte heller ersättningar som har upparbetats tidigare får utbetalas under den här perioden. Vi har också sagt att avgångsvederlag ska motsvara högst det som gäller för anställningar inom statligt ägda bolag.

Jag tror att vi har hittat en modell som tillgodoser rättsstatens principer. Riksgäldskontoret kommer om synnerliga skäl föreligger också att kunna jämka den här typen av villkor.

Anf. 28 SONIA KARLSSON (s) replik:

Herr talman! Jag måste ändå säga till Mats Odell att min fråga var: Vad avser regeringen att göra om vi får en utveckling där systemviktiga banker ställer sig utanför? Det är en annan del än det som Mats Odell svarade på. Jag tycker att det är väldigt viktigt att få ett svar på det, för där bör nog regeringen agera.

Jag pratar om när den här garantin utlöses. Då menar vi inte bara att man ska ha kvar det man har fått utan att man borde få sänka ersättningarna. Vi tycker inte att det är rimligt att företag ska kunna fortsätta att betala ut bonusar samtidigt som vi använder skattebetalarnas medel till kapitaltillskott.

Jag måste också kort ha en synpunkt angående diskussionen tidigare om utförsäljningar. Vi säger om det som nu blir tvunget att det självklart sedan ska avyttras, fast vi hade önskat att riksdagen fick vara med och ge regeringen det bemyndigandet vid varje tillfälle.

Däremot är vi klart emot de försäljningar som regeringen har gjort tidigare. Vi hoppas nu verkligen att regeringen avstår från och stoppar försäljningen av Nordea. Vi anser att det är väldigt viktigt att det är kvar. Sådant ägande som staten haft tidigare anser vi är viktigt att behålla.

Anf. 29 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Den enda situation som jag kan se där en systemviktig bank inte skulle vilja ta del av de här garantierna är om den banken kan ordna sin upplåning billigare än vad den blir med de statliga garantierna. Att vi i ett sådant läge skulle vidta några åtgärder tycker jag inte känns motiverat.

Anf. 30 CHRISTOPHER ÖDMANN (mp):

Herr talman och ledamöter! Som författare till en motion om att höja insättningsgarantin till 500 000 kronor kan man inte annat än vara nöjd – inte minst med den snabba behandlingen. Motionen såg dagens ljus den 26 september. Nu är det den 29 oktober och det är dags för beslut.

Jag vill i likhet med andra säga att arbetet i finansutskottet har varit mycket konstruktivt. Miljöpartiets synpunkter har tagits till vara. Som

motionär känner man inte alltid att betänkandet är bättre än motionen, men så är det. Därför kommer Miljöpartiet också att bifalla förslaget i betänkandet när det gäller insättningsgarantin.

Som vi alla känner till har det hänt en hel del under hösten. När jag funderade på insättningsgarantin kände jag att detta är något som bara måste till. Jag såg att regeringen försökte berätta om den insättningsgaranti på 250 000 som fanns. Riksbanken, andra aktörer och ekonomijournalister gjorde det också. Det verkade dock som om det inte gick igenom mediebruset som var hysteriskt mellan varven.

Det var ett bra initiativ från regeringen att man den 6 oktober gick ut och sade att man skulle höja insättningsgarantin. Man föreslog också andra åtgärder. Regeringen visade ett ledarskap och det var viktigt. Man bröt också igenom mediebruset. Det var, tycker jag, första gången det hände. Om inte alla blev lugnade så blev i alla fall många lugnade av denna insats från regeringens sida. Mats Odell med flera ska ha en eloge för det.

Häromdagen hörde jag att man i Lettland har en spännande ekonomi. Man har en låneekonomi. Lettländarna har lite att jämföra med. Bakåt i tiden fick man pengar men hade inget att köpa. I dag finns ett stort utbud av varor, men man måste låna pengar för att köpa sig hus och annat. Lettland har förmodligen en stor kris framför sig som man ska försöka reda ut.

Det gäller att lära sig lite grann. Många av de nya ekonomierna har inte den erfarenhet som vi har i Sverige av att ha stött på sådana här kriser tidigare.

Åpropå diskussionen skulle jag vilja säga: Lär vi oss aldrig? Jo, jag tycker att vi har lärt oss en hel del. Förslaget om insättningsgarantin kom ändå i början av krisen – för jag ser detta som början av krisen. Insättningsgarantin på 90-talet infördes efter krisen. Det var eftertankens kranka blekhet. Det som tas upp i dag visar att vi faktiskt försöker lära oss av tidigare kriser när det gäller finansen.

Det är oerhört viktigt för konsumenter och medborgare. Jag har främst tänkt på småsparare och enskilda medborgare. Samtidigt har jag förstått att det kan vara bra för bankerna att ha kapital så att människor inte föredrar, som Emma tog upp, att ha pengarna i madrassen.

Det är dags, precis som flera har gjort, att försöka se lite framåt. Vi vet i dag att många människor i Sverige har tagit lån som de inte kan klara av. Bubblan med sms-lånen har drabbat många människor. Det var bara några hundra som hade problem våren 2006, nu handlar det om väldigt många människor.

Kommunerna bör fundera på hur de kan förbättra ekonomisk rådgivning. Det kanske är genom att satsa mer på konsumentrådgivare och konsumentvägledare så att människor kan få hjälp, stöd och råd innan man hamnar i akuta lägen för sin privatekonomi.

Man behöver satsa på ett bredare folkbildningsarbete som ger ökade kunskaper i privatekonomi och konsumentkunskap. Det är inte för sent; krisen är inte avklarad. Det finns anledning att börja göra det nu för att ge ökade kunskaper till människor så att de kan ta hand om sin egen ekonomi.

Det finns en satsning i skolorna kallad Koll på cashen. Flera myndigheter är med. Det är ett mycket bra initiativ. Det är dock viktigt för dem

som inte går i skolorna att också få kunskaper i dessa svåra frågeställningar.

Framåt i tiden finns det all anledning, vilket flera också har tagit upp, att fundera på vilka åtgärder vi ska fortsätta att ta på olika sätt. Då behövs det nog en bred folkbildning för många människor.

Det behövs också lite specialkurser för de finansiella slarvpellar som hanterar väldigt mycket pengar på ett, som det har visat sig, lite ovarsamt sätt. Det försöker riksdagen delvis ta beslut om i dag, men det kommer att behövas fler beslut i framtiden.

Därmed yrkar jag bifall till förslaget om insättningsgarantin.

Anf. 31 BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det är naturligtvis en styrka att riksdagen över både parti- och blockgränser kan besluta om åtgärder för att markera behovet av insatser för den finansiella stabiliteten i den oroliga värld som vi just nu lever i.

Det är också en styrka att vi kan följa upp de europeiska signaler som har skickats ut. Euroländerna har haft en betydelse, men det är utan tvekan så att Storbritannien, som inte är ett euroland, med dess premiärminister Gordon Brown har varit den främsta idégivaren och inspiratören för de lösningar som nu parlament efter parlament beslutar om i dagarna.

Att vi med denna konsensus har uppnått en grad av gemensam beslutskraft betyder inte att alla problem är ur världen. Det finns skäl att fundera över orsakerna till det som inträffar och framför allt: Hur går vi vidare?

Det finns en gemensam motion från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Där har ett antal frågor väckts. Några har fångats upp i utskottsbetänkandet. Många återstår dock.

I debatten hade det varit klädsamt om några av de borgerliga företrädarna insett att med den typ av marknadsekonomi vi lever i, som är så förknippad med det system vi har, finns det skäl att diskutera i lite större omfattning vilken roll staten har och kan spela i fortsättningen.

Mats Odell talar om den bank där staten fortfarande har ett visst inflytande, nämligen Nordea. I Mats Odells värld har han tydligen redan sålt SBAB. Jag hoppas att det inte är så. Det vore oklokt i dagsläget. Vi behöver mer konkurrens i bankvärlden. Mats Odell skulle snarast bidra till en minskad konkurrens om han gör sig av med aktierna i Nordea och gör sig av med SBAB i dagsläget.

Det finns skäl att fundera på en fråga som inte kan besvaras men som ändå bör ställas. Hur kan man förhindra att det uppstår nya kriser i framtiden? Det går inte, som en del från borgerligt håll lättvindigt har sagt, att vänta på forskningen fem–tio år. Forskningen kan bidra, men det är inte en politikers ansvar att bara säga att man ska vänta på forskningen. Politiker måste också fundera på vilken roll staten, parlamentet, riksdagen kan spela. Där finns det uppenbarligen skilda synsätt.

De som på borgerligt håll har förordat att vi kan gå vidare med ungefär samma typ av regleringar som vi har haft eller lite omregleringar kanske anser att det får inträffa den här typen av kriser med viss regelbundenhet. Det är lite ansvarslost att fundera och resonera på det sättet. Det finns skäl att fundera över vilken statens roll kan vara i fortsättningen.

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

Uppenbarligen är det så att de som utmanar systemet och är hjältar när det går bra nu gömmer sig. De som borde ge spekulanterna ett ansikte i den kris vi ser över världen håller sig undan i debatten. Det är dock ingen tvekan om att vi från samhällets sida varken har tillräckliga resurser i fråga om lagstiftning eller för att Finansinspektionen ska se igenom vad som händer just nu.

Det är framför allt viktigt att se vad det finns för möjligheter att öka insynen och transparensen i systemet. Här har vi mycket kvar att göra. Jag ser inte ett enda förslag från regeringen på det området. Det finns skäl för regeringen att återkomma med det.

Anf. 32 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Det var bra att Bosse Ringholm begärde ordet. Jag trodde att han skulle ta till vara ögonblicket att göra en nostalgitripp – men låt mig i stället göra den – till när han själv var SSU-ordförande och hävdade att man skulle överföra bankerna i statlig ägo. Man kunde då också reducera antalet bankinstitut på varje ort så att det egentligen bara behövdes en enda bank. En första åtgärd skulle vara att förstärka de privata affärsbankerna. Men nu har Bosse Ringholm, liksom vi andra, blivit äldre och klokare.

Det är intressant att Gordon Brown och den brittiska regeringen fick ett sådant inflytande. Man säger att det inte är ett euroland, men det har ändå haft inflytande. Men jag menar att det är en felsyn. Gordon Brown och Storbritannien fick sitt inflytande i processen mycket genom att det är ett stort land. Man kan inte ignorera Storbritannien.

Sverige har haft ett inflytande på processen internationellt på grund av att vi har haft en tidigare bankkris. Vi har kunnat dra vissa slutsatser av den och bidra med våra erfarenheter.

Jag tror inte att detta är den sista propositionen i fråga om finansmarknaden. Här finns mycket arbete att göra, inte minst i fråga om det Bosse Ringholm tog upp, nämligen ökad insyn, ökad transparens, kontroll av att de regler som finns faktiskt efterlevs. Det kanske inte behövs nya regler, men det behövs en bättre efterlevnad av de regler som finns. Problemet är lite inbyggt i systemet genom att affärsidén kan vara att kringgå de regler som redan finns.

Anf. 33 BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Jag förstår att det smärtar Carl B Hamilton att ett land som Storbritannien, lett av en Labourregering och Gordon Brown, ett icke-euroland dessutom, har gått i spetsen för de internationella lösningar som har jobbats fram för att hantera den internationella finanskrisen. Så är det. Det är ett faktum, och det har Gordon Brown med rätta hyllats för över hela världen.

Jag är också glad över att Carl B Hamilton läser mina gamla skrifter. Om jag hade haft tillfälle skulle jag ha läst upp hela skriften som förre vice riksbankschefen Villy Bergström och jag skrev 1970. Det är en utsökt argumentering och analys av vad som kan hända på bankmarknaderna och finansmarknaderna om det inte finns ett reellt samhällsinflytande. Jag ska gärna vid tillfälle förse både kammaren och Carl B Hamilton med hela analysen som finns i den skriften.

Det är viktigt, Carl B Hamilton, att när man ser att det internationella banksystemet och den internationella finansmarknaden krackelerar på många håll och inte kan hantera den information som uppenbarligen har funnits men som inte har varit synlig därför att det inte har varit en transparens i systemet, att även en liberal drar en och annan slutsats om statens roll i fortsättningen. Jag tror inte att det är rätt väg, som den svenska regeringen har gjort, att göra sig av med olika statliga företag eller aktörer på området, allra helst som det har visat sig att regeringen har sålt statliga företag till andra stater. Regeringens linje verkar inte ge någon större poäng. Jag hoppas inte att SBAB går den vägen att det säljs till något annat land utan kan behållas i vårt land som en liten, men viktig, aktör för att upprätthålla en konkurrens på bankmarknaden. Det är trots allt stor brist på konkurrens och framför allt brist på insyn och transparens på området. Det är därför vi i dagarna plötsligt lite chockartat har fått veta vad som hänt. Det har ju inte varit tillräckligt mycket insyn.

Anf. 34 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Jag har bejakat kraven på ökad insyn och transparens men däremot inte att det ska vara statligt ägande. Det är inte en bra väg att gå. Erfarenheten har inte varit att statliga banker har varit mer framgångsrika att undvika bankkriser – tvärtom i fallet Sverige.

Jag tror att problemet är lite mer generellt. Det är med svaga ägare det uppstår verkliga problem. Det är ägarna som förlorar värdet på sina aktier. Det är de som är oförmögna att hantera situationen att det kanske är ledningen, *the management*, som driver bankerna och finansinstituten på ett sådant sätt att de i slutändan krossar ägarnas egen makt, inflytande och förmögenhet. Jag tror inte att det ska vara ett krav på statligt ägande utan i stället på starka ägare.

Vid den förra bankkrisen såg vi att sparbanksrörelsen inte heller var en stark ägare. Förhoppningsvis är de starkare ägare i dag. Jag tror inte att bejakandet av statligt ägande är en väg framåt.

Nu tillhör Bosse Ringholm en koalition. Det finns tre olika uppfattningar i koalitionen. Ulla Andersson vill gärna ha fler statliga banker. Mikaela Valtersson vill självklart avveckla det statliga ägandet efter att en bank behöver tas över. Sedan har vi Bosse Ringholm. Ja, var står Bosse Ringholm och Socialdemokraterna egentligen? Vill ni ha ett ökat statligt ägande av bankerna? Är det kontentan av Bosse Ringholms inlägg?

Anf. 35 BOSSE RINGHOLM (s) replik:

Herr talman! Diskussionen handlar snarare om hur vi ska avveckla det statliga ägande som finns i bankerna, vilket Carl B Hamilton uppenbarligen vill. När vi i den gemensamma motionen från s, v och mp säger att om det i en framtida situation med ny bank- och finanskris blir aktuellt för staten att gå in i något institut vill vi att riksdagen ska få tillfälle att få sista ordet i den diskussionen om avveckling av aktierna. Det kan tyckas vara ett basalt demokratiskt krav, nämligen att riksdagen, vi som är valda av svenska folket, ska få sista ordet. Men det vill Carl B Hamilton och regeringen förbehålla regeringen. Inte ens den graden av insyn ska det få finnas från riksdagen, nämligen att riksdagen ska få debattera om att avveckla det lilla eventuella statliga ägandet i ett enstaka institut.

Jag tror inte att statligt bankäggande är den enda och allmänna lösningen på alla problem vi diskuterar nu. Vi har i den gemensamma motionen från s, v och mp pekat på hur viktigt det är att parlamentet får en roll i sammanhanget, att staten har en roll. Det mest graverande är att vi är beredda att lämna ett oerhört stort belopp, halva svenska bruttonationalprodukten, till Riksgäldskontoret, en av våra myndigheter. Det är ett oerhört stort åtagande. Men den borgerliga majoriteten är inte beredd att förse Riksgäldskontoret med det parlamentariska stöd, inflytande och den insyn som hade varit rimligt om man hade fått fler ledamöter från riksdagen i Riksgäldskontorets styrelse. Där finns det en skillnad. Vi tror på de demokratiska inslagen, på parlamentets roll, och ni tror uppenbarligen på att marknaden ska fortsätta att reglera sig själv. Om man har den synen tror jag Carl B Hamilton tyvärr kommer att få uppleva en och annan finanskris även i framtiden.

Anf. 36 LEIF PAGROTSKY (s):

Herr talman! Det är ett stort beslut som riksdagen ska fatta om en stund. Det är ett av de rimligen allra största besluten under hela den här mandatperioden. Jag är, tror jag, den ende här i kammaren som var med förra gången vi var i den här situationen. Jag ser ingen annan som då var med om de nattliga förhandlingarna om Gota Bank, om S-E-Banken, om försäljning av de socialiserade tillgångarna och om hur skattebetalarna skulle hållas skadeslösa.

Jag är kanske den ende som inte känner igen mig i skönmålningen av vad fint det var, vad duktiga vi var och vilka bra resultat det blev för svenska folket och för skattebetalarna. Jag hade hoppats att aldrig mer få vara med om detta, och för mig är detta inte en dag av nostalgi utan en dag av sorg att vi har hamnat här igen.

Än en gång har girighet, enorma penningssummor och stora komplicerade system som ingen utomstående begriper lett till att människor blir arbetslösa. Varje dag kommer nya varsel. I morse fick vi höra att Sterling Airways ställer in betalningarna, inte för att flygpassagerarna uteblir utan därför att ägarna fick sina krediter indragna av banken. Volvo Lastvagnar, Volvo Personvagnar och företag efter företag går ned på grund av detta.

Det finns dock ett par glädjande element. Ett är att det nu rimligen är slut på den period som började med Reagan och Thatcher som sade: Staten är inte lösningen. Staten är problemet.

Nu hör vi högerpolitiker och Mats Odell stå och säga: Staten är lösningen. Marknaden är problemet.

Det gläder många av oss att det är en tillnyktring, och vi är många som hade hoppats att tillnyktringen också skulle komma dithän att man sade att Nordbanken har en stark ägare till fördel för Sverige och till fördel för kunderna.

Men det finns skönhetsfläckar i detta. Den största skönhetsfläcken – jag vill beskriva det som en skandal – är att när riksdagen nu fattar beslut om att överlåta makten över 1 500 miljarder kronor av skattebetalarnas pengar vid sidan av alla konstitutionella regler för hur skattebetalarnas pengar ska hanteras – utanför budgetlagen och utanför allting – läggs de i händerna på en myndighet som inte är rustad för detta och som har en

styrelse bestående av konjunkturexperter som ska ha åsikter om utlandsupplåning och annat men som inte har ett uns politisk förankring i den makt som nu vi här i Sveriges riksdag ska delegera till denna tjänstemannainstitution. Jag tycker att det är oacceptabelt, och jag tycker att det är orimligt att detta kan ske samtidigt som vi har en författningsutredning som ska klarlägga gränserna för regeringsmakten och hur de folkvaldas inflytande över hur skattemedlen används kan stärkas. 1 500 miljarder kronor rakt ut ska Bo Lundgren få bestämma som han vill om med en styrelse bestående av konjunkturexperter.

Det finns en skönhetsfläck till. Där vill jag säga motsatsen till vad en del andra har sagt. Det gäller EU:s svaga roll. Jag var på en debatt i förra veckan med en grupp som heter Europas vänner. Där kunde jag åse hur parlamentariker från EU-parlamentet och kommissionen råskällde på varandra för att EU hade varit passivt under hela det år då denna kris har varit under uppsegling framför våra ögon. Här kommer jag till riksdagen och får från talarstolen höra folk säga att det är fantastiskt att vi har ett så handlingskraftigt EU. Vad är det som gäller? Jo, EU blev handlingskraftigt när England tvingade dem, när England bestämde om enskilda regler för sitt eget land av rädsla för att tappa kunder. Då fick EU fart. Vi behöver ett bättre EU som kan hjälpa oss med dessa gränsöverskridande frågor.

(Applåder)

Anf. 37 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Leif Pagrotsky är upprymd över att staten nu får en större roll. Jag vet inte vad det är som Leif Pagrotsky syftar på. Är det ett ökat statligt ägande som Leif Pagrotsky ser fram emot som ska vara lösningen på problemen? Vilka banker tänker sig Leif Pagrotsky att staten borde ta hand om? Vilka företag borde staten ta hand om?

Herr talman! Jag tror ändå att vi är ganska överens om att denna kris är en kris som visar på brist på förtroende och som visar på brist på en etisk värdegrund inte bara i denna bransch utan i stora delar av samhället. Vi kan aldrig väva ett så finmaskigt nät av lagar och regler att det inte kan kringgå. Det måste finnas girighet. Jag tror att det är en hårfin skillnad. Det är någonting som finns inom oss alla att vi vill saker. Vi vill komma framåt i livet. Men det måste finnas en gräns inom var och en av oss. När det gäller den duktiga entreprenören som lyckas och den som går över gränsen måste vi stärka det personliga medvetandet. Var och en behöver egentligen en egen etisk kompass med sig genom livet. Det tror jag är en väldigt viktig sak.

När det gäller Riksgälden är det så att efter att riksdagen har fattat sitt beslut kommer regeringen att presentera en mycket detaljerad förordning som i detalj reglerar hur myndigheten ska hantera dessa saker. Bo Lundgren är en person som jag tror är mycket väl lämpad för att leda myndigheten. Det ligger också i denna process att Riksgäldskontorets styrelse självklart ska kompletteras med den kompetens som behövs. Riksgäldskontoret får i dag ett tillägg till sina regler som innebär att de både får mer resurser och mer personal för att klara av denna uppgift. Detta är för mig en självklarhet.

Anf. 38 LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag vet inte om Mats Odell lyssnade på mig när jag talade i talarstolen för en liten stund sedan. Jag talade inte om upprymdhet. Jag talade om sorg. Det är sorg som man känner en sådan här dag när vi här i Sveriges riksdag nu ska fatta beslut om att börja socialisera banker igen. Banker har misslyckats och havererat och kan inte överleva en dag utan statliga insatser.

I dag vet vi att Carnegie inte hade funnits om inte skattebetalarnas egen bank, Riksbanken, hade garanterat deras betalningar. Jag känner ingen glädje över detta.

Mats Odell talar om värdegrund. Vi har sett värdegrunden i Carnegie. Två gånger på ett år har man fått så allvarliga anmärkningar från Finansinspektionen att tillståndet kanske borde ha dragits in. Värdegrunden där är av den arten att det är där som Mats Odell har rekryterat sina nyckelmedarbetare. Det är där som Mats Odell har hämtat inspiration till sitt privatiseringsprogram baserat på Thatchers och Reagans syn: Staten är inte lösningen. Staten är problemet.

Jag är glad över att där ha sett ett tecken på tillnyktring. Men när det gäller min viktiga fråga och det som jag uppfattar som skandalen i det som sker i dag har Mats Odell inte ett ord att säga.

Riksdagen går vid sidan om och gör ett undantag från tonen i hela vår författning, nämligen att det är de folkvalda som ska ha makten över skattebetalarnas pengar. I dag fattas beslut om att 1 500 miljarder kronor – jättebelopp – ska föras över till en myndighet styrd av tjänstemän där det inte finns något inflytande för riksdagen. Det delegeras vid sidan om budgeten, vid sidan om inflytandeformen. Det hade varit enkelt att säkerställa som vi gjorde förra gången. Där kan jag berätta för Mats Odell att Bankstödsnämnden fick en styrelse som speglade allvaret i att man gav så extraordinära maktbefogenheter till en myndighet. Den gavs en miniriksdag som styrelse som fungerade mycket effektivt. Det hade varit modellen i dag också. Och det är en skandal att Mats Odell inte vill gå på samma väg.

Anf. 39 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik:

Herr talman! Jag vill be Leif Pagrotsky om ursäkt om jag talade om upprymdhet. Men Leif Pagrotsky känner att staten behöver en större roll var ändå någonting som uppenbarligen var eftersträfvansvärt hos Leif Pagrotsky.

När det gäller ett minskat statligt ägande är det någonting som har rekommenderats i ett par decennier av alla utomstående betraktare. OECD har gjort det i varje Sverigerapport under de senaste 15 åren. EU-kommissionen, Internationella valutafonden och alla har talat om att svensk ekonomi hämmas av att vi har ett för stort statligt ägande.

De folkvalda ska ha makten. Ja, Leif Pagrotsky, det är faktiskt så att vi visserligen har haft en snabb men väldigt omfattande process som har lett fram till att denna kammare nu snart ska rösta om detta. Det är inte alls så att det är 1 500 miljarder kronor som ska överföras till Riksgäldskontoret, utan de får bemyndigande att utfärda garantier. Detta kommer att vara en mycket lönsam verksamhet, kan jag berätta för Leif Pagrotsky. Vi räknar med att detta kommer att inbringa ca 5 000 miljoner kro-

nor under det första året till de svenska skattebetalarna. 5 miljarder kronor i intäkter på dessa garantier är vad det handlar om.

De åtgärder som Riksgäldskontoret och Riksbanken har vidtagit har hittills varit mycket lönsamma i dubbel bemärkelse för de svenska skattebetalarna vad gäller att det har kunnat hålla i gång en kreditgivning både på bostadsobligationer och på statsskuldväxlar. Detta har varit en vinst för skattebetalarna när det gäller att det har skett lönsamma repor på Riksgälden och hos Riksbanken. Det har varit på fullt kommersiella villkor. Skattebetalarna har inte så att säga satsat några pengar som en kostnad i detta. Det har varit vinster för alla inblandade parter så här långt.

Anf. 40 LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! 1 500 miljarder kronor är den ram som Riksgäldskontorets tjänstemän ska få bolla med. 1 500 miljarder kronor! Jag kan inte påminna mig att denna riksdag någonsin har fattat beslut om ett så stort belopp som vi ska göra om tio minuter. Aldrig någonsin.

Mats Odell säger att de får betala flera miljoner för detta. Ja, för vissa delar av detta ska det införas ett avgiftssystem som dessutom ska bli frivilligt. Det är som med insättningsgarantin som vi införde för lång tid sedan – ett kalkerpapper, ett litet element av detta.

Men min poäng är att riksdagen inte ska överföra beslutsmyndighet till tjänstemän som inte har ett folkligt mandat om så mycket pengar utan långtgående mekanismer för gemensamt beslutsfattande, insyn från riksdagen och insyn från Sveriges folk. Det är inte i linje med våra demokratiska traditioner, och det överraskar mig att Mats Odell som har stått här i så många år och klagat på att regeringen har tagit sig för mycket makt och att riksdagen har för lite insyn stöder detta. Jag har själv blivit KU-anmäljd för att jag inte på timmen ville redovisa saker och ting som Kristdemokraterna begärde att få ut, utan det tog en dag eller två.

Nu tar Mats Odell 1 500 miljarder kronor och låter en tjänstemannastyrd myndighet göra som de vill med dem. Du säger, Mats Odell, att du ska komma ut med föreskrifter. Men riksdagen har ingen koll på vad det är för föreskrifter. Du gör dem själv hemma eller har något rökfyllt rum någonstans där du överlägger med någon. Riksdagen står långt bort från detta. Ni borde vara bättre rustade än att göra på det sättet.

Det här har Sveriges folk, Sveriges medier och andra rätt att ställa krav på, och ni som har så lång erfarenhet av riksdagsarbete borde förstå bättre än att missbruka regeringsmakten på det sätt som jag påstår att detta handlar om.

(Applåder)

Anf. 41 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Den anda av enighet och endräkt som tidigare funnits när finansutskottets ledamöter har debatterat här har helt plötsligt försvunnit. Först kom Bosse Ringholm, fast han höll sig inom ramarna. Nu har vi Leif Pagrotsky som är utom ramarna och dessutom får applåder från de socialdemokratiska ledamöterna i kammaren.

Jag måste därför ställa en rak och direkt fråga till Leif Pagrotsky: Avser du att rösta nej vid den kommande voteringen?

Prot. 2008/09:22
29 oktober

*Utvidgning av insättningsgarantin och
Stabilitetsstärkande
åtgärder för det
svenska finansiella
systemet*

Leif Pagrotsky tar sedan en annan sväng och säger att han har varit på ett möte där man har klagat över att Europa var för passivt eller för svagt i hanteringen av finanskrisen. Det fanns EU-parlamentariker som tyckte att man skulle ha varit starkare.

Leif Pagrotsky är ju känd som en EU-skeptiker och euromotståndare, så då blir min fråga till Leif Pagrotsky: Anser han att EU skulle ha varit starkare i den här krisen och vad drar han i så fall för slutsats för egen del beträffande sitt motstånd mot euron och sin allmänna skepsis mot det europeiska samarbetet?

Anf. 42 LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Jag börjar med den sista frågan. Jag är ingen EU-skeptiker. Jag har jobbat oerhört mycket med att stärka EU-samarbetet, och jag vågar påstå att jag har gjort det oerhört mycket mer än vad Carl B Hamilton har gjort. Jag har varit på möten med viktiga ministerråd varje månad i tio år för att bygga ut EU-samarbetet på områden som är viktiga för Sveriges folk, för Sveriges konsumenter, Sveriges medborgare, för Europas folk och för Europas ställning i världen – ibland till och med tillsammans med Carl B Hamilton när det har gällt att stärka handelsmöjligheterna för världens fattiga länder.

Jag är ingen EU-skeptiker. Jag vill ha ett bättre EU, ett EU som koncentrerar sig på viktiga uppgifter och som med stor kraft kan göra sin röst hörd i världen och göra en bättre verksamhet i Europa.

Därför är jag besviken på att EU under hela det år som vi alla har sett den här krisen utvecklas bit för bit, alltifrån de första konkurserna för ett år sedan i USA, har stått på åskådarplats och inte kunnat ta några initiativ, inte kunnat göra någonting, beroende på att Storbritannien inte har velat. Det har gällt skattekontroll där man inte vill tappa handel till andra länder. Det har gällt alla möjliga olika saker.

EU har varit helt passivt ända till den dag Storbritannien vänder 180 grader och vill ha statligt inflytande på börsen och på marknaden i London. Inför hotet att England ska garantera sina banker och att insättarna ska flytta sina pengar från Frankrike och Tyskland till England tar det 24 timmar – då fattar EU beslut. När det blir kris och de har ryggen mot väggen och hotas av en stor medlem får de fart. Det var bra det. Men varför skulle detta krävas?

Jag vill se ett vassare EU på det finansiella området också i världen. När USA nu har försvunnit från arenan som förebild, normsättare och aktör i många av dessa avseenden borde EU ha varit där. Det är de inte, och det beklagar jag.

Resten ska jag fortsätta med i min nästa replik.

Anf. 43 CARL B HAMILTON (fp) replik:

Herr talman! Då måste jag börja med att upprepa min fråga. Här stod Leif Pagrotsky och kritiserade det betänkande som vi i allt väsentligt har varit eniga om i finansutskottet och fick applåder från socialdemokraterna i kammaren. Då är min fråga: Avser Leif Pagrotsky att rösta emot detta betänkande? Hur kommer Leif Pagrotsky att votera?

Jag vill också säga att hade eurosamarbetet inte funnits hade Europa i dag haft 15 fler valutor. Finanskrisen hade naturligtvis kommit från USA ändå, men vi hade ovanpå den säkerligen haft en lång rad valutakriser

som hade förvärrat situationen. Man kan klaga på att eurosamarbetet och samarbetet inom EU har varit för svagt, att det har tagit för lång tid och att man skulle ha startat tidigare. Men om vi inte hade haft euron och eurosamarbetet hade vi aldrig befunnit oss där vi befinner oss i dag.

Om Leif Pagrotskys syn på det negativa med Europasamarbetet hade varit Europas syn hade situationen i Europa varit betydligt mycket värre än vad den nu är. Hans recept förefaller vara att de andra ska arbeta hårdare för mer samarbete. Vi här hemma ska däremot hålla på oss och parasitera på deras samarbete men inte själva vara med och påverka.
(Applåder)

Anf. 44 LEIF PAGROTSKY (s) replik:

Herr talman! Det där var ett djupt okunnigt inlägg av professor Hamilton. Det är inte eurogruppen som har samlat sig till åtgärder och som borde samla sig till åtgärder om finansiell tillsyn och kontroll. Det är hela EU, därför att detta är angelägenheter för hela EU enligt det fördrag som gäller och den verklighet som råder. Jag ser att Carl B Hamilton nickar, men det hindrar honom inte från att använda ord som "parasitera" och därmed värdeladda de här sakerna på ett sätt som är falskt och oriktigt för att skapa myter.

Verkligheten är att eurogruppen har varit totalt passiv i den här krisen. De som agerade var England. De gjorde det i och för sig under galgen, eftersom det lilla Irland plötsligt hotade att ta inlåningen från London när de utfärdade en egen insättningsgaranti utan att fråga storebror om lov. Då satte de i gång att agera.

Men att påstå att detta är ett eurosamarbete när det är Gordon Brown och Storbritannien som ligger bakom alltsammans är med förlov sagt nonsens.

Däremot är frågan vad som hade hänt med valutakurserna. Hade det varit en fördel för Sverige att ha ett arrangemang som Danmark där man har fast växelkurs just för att man ska åstadkomma det som Carl B Hamilton säger, att inte få rörelse på växelkurserna så att det blir så konstigt allting?

Jag kan berätta för riksdagens ledamöter att när vi nu har sänkt räntan med en hel procentenhet på bara tio dagar har danskarna i stället tvingats höja sina räntor. Det kostar fler jobb, för de har valt att prioritera stabil växelkurs framför stabilitet på arbetsmarknaden.

När det gäller frågan om hur jag ska rösta tycker jag att det är viktigt att Sveriges politiska system manifesterar enighet i den här svåra situationen. Jag tycker att det är bra om riksdagen så enigt som möjligt kan rösta om detta. Det är en utsträckt hand från oppositionen att samarbeta, att vara med och ta ansvar.

Skandalen här är den reaktion som detta har mött från regeringssidan som inte har svarat med att vilja kompromissa utan dikterar sina villkor och, menar jag, missbrukar vårt ansvarstagande för landet. Jag kommer att stödja förslagen trots den här obehagliga skönhetsfläcken som jag ser i detta.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut fattades under 18 §.)

Prot. 2008/09:22
29 oktober

*Utvidgning av insättningsgarantin och
Stabilitetsstärkande
åtgärder för det
svenska finansiella
systemet*

11 § Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2008/09:JuU8
Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen (prop. 2008/09:15).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

12 § Nytt avgiftssystem för finansiering av Inspektionen för strategiska produkter

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU4
Nytt avgiftssystem för finansiering av Inspektionen för strategiska produkter (prop. 2007/08:166).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

13 § Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater å ena sidan och Republiken Montenegro å den andra

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU5
Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater å ena sidan och Republiken Montenegro å den andra (prop. 2007/08:164).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

14 § Grönbok om EU och de utomeuropeiska länderna och territorierna

Föredrogs
utrikesutskottets utlåtande 2008/09:UU7
Grönbok om EU och de utomeuropeiska länderna och territorierna.

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

15 § Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2007

Prot. 2008/09:22
29 oktober

Föredrogs
socialutskottets betänkande 2008/09:SoU2
Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2007 (skr. 2007/08:125).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

16 § Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 2008/09:NU6
Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld (skr. 2007/08:140).

Förste vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 18 §.)

17 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 22 oktober

UU3 Norden

Punkt 4 (Samarbetet med närområdet)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

230 för utskottet

14 för res. 1

18 avstod

87 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 94 s, 76 m, 22 c, 20 fp, 17 kd, 1 v

För res. 1: 1 s, 13 mp

Avstod: 18 v

Frånvarande: 35 s, 21 m, 7 c, 8 fp, 7 kd, 3 v, 6 mp

Punkt 5 (Aktionsplan för Östersjön)

1. utskottet

2. res. 2 (v, mp)

Votering:

230 för utskottet

33 för res. 2

86 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 95 s, 76 m, 22 c, 20 fp, 17 kd
För res. 2: 19 v, 14 mp
Frånvarande: 35 s, 21 m, 7 c, 8 fp, 7 kd, 3 v, 5 mp

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

FiU8 Ändring i lagen om lägenhetsregister

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU9 Medgivande för Riksbanken att delta i finansieringen av avskrivningen av Liberias skuld till Internationella valutafonden

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU14 Utvidgning av insättningsgarantin

Kammaren biföll utskottets förslag.

FiU16 Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet

Punkt 2 (Avveckling av statligt ägande)

1. utskottet

2. res. 1 (v)

Votering:

138 för utskottet

20 för res. 1

104 avstod

87 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 5 s, 75 m, 22 c, 20 fp, 16 kd

För res. 1: 1 s, 19 v

Avstod: 89 s, 1 kd, 14 mp

Frånvarande: 35 s, 22 m, 7 c, 8 fp, 7 kd, 3 v, 5 mp

Rose-Marie Carlsson (s) anmälde att hon avsett att avstå från att rösta men markerats ha röstat ja.

Punkt 8 (Tillsättande av en finanskommision)

1. utskottet

2. res. 2 (v)

Votering:

239 för utskottet

19 för res. 2

1 avstod

90 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 92 s, 75 m, 22 c, 20 fp, 17 kd, 13 mp

För res. 2: 19 v

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 38 s, 22 m, 7 c, 8 fp, 7 kd, 3 v, 5 mp

Kenneth G Forslund (s) anmälde att han avsett att rösta ja men markerats som frånvarande.

Prot. 2008/09:22

29 oktober

Övriga punkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

JuU8 Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU4 Nytt avgiftssystem för finansiering av Inspektionen för strategiska produkter

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU5 Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater å ena sidan och Republiken Montenegro å den andra

Kammaren biföll utskottets förslag.

UU7 Grönbok om EU och de utomeuropeiska länderna och territorier

Kammaren biföll utskottets förslag.

Utskottets utlåtande lades till handlingarna.

SoU2 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2007

Kammaren biföll utskottets förslag.

NU6 Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld

Kammaren biföll utskottets förslag.

19 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställts

den 29 oktober

2008/09:68 Räddningspaket för världens fattiga

av *Bodil Ceballos* (mp)

till statsrådet *Gunilla Carlsson* (m)

2008/09:69 Rekrytering av ny generaldirektör till Finansinspektionen

av *Sven-Erik Österberg* (s)

till statsrådet *Mats Odell* (kd)

2008/09:70 Ökad brottslighet

av *Roland Bäckman* (s)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:71 Handlingsplan för samhällets informationssäkerhet

av *Désirée Liljevall* (s)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:72 Statens ägande i Nordea och SBAB

av *Peter Hultqvist* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:73 Minskat aktiesparande

av *Christopher Ödmann* (mp)
till statsrådet Mats Odell (kd)

2008/09:74 Tonnageskatt och utflaggning

av *Lars Johansson* (s)
till finansminister Anders Borg (m)

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 11 november.

20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 29 oktober

2008/09:162 Gränspolisens agerande i avvsningsärenden

av *Kalle Larsson* (v)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:163 Skyddet för romers mänskliga rättigheter i Italien

av *Mats Pertoft* (mp)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:164 Dubbelspår mellan Södertälje hamn och Södertälje centrum

av *Mats Pertoft* (mp)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:165 Lokalisering av granskningsmyndighet för socialförsäkringarna

av *Gunvor G Ericson* (mp)
till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2008/09:166 Sveriges stöd till FAO:s fortsatta arbete för rätten till mat

av *Bodil Ceballos* (mp)
till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2008/09:167 Klimatkonsekvenser av motorvägar

av *Karin Svensson Smith* (mp)
till miljöminister Andreas Carlgren (c)

2008/09:168 Konferens med Norge

av *Carina Hägg* (s)
till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

Prot. 2008/09:22
29 oktober

2008/09:169 EU:s ekonomiska stöd för att förhindra mödradödlighet

av *Carina Hägg* (s)
till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2008/09:170 Mödradödlighet i Nicaragua

av *Carina Hägg* (s)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:171 Avvisningar till Libyen

av *Kalle Larsson* (v)
till statsrådet Tobias Billström (m)

2008/09:172 Praxis vid förföljelse på grund av sexuell läggning

av *Kalle Larsson* (v)
till statsrådet Tobias Billström (m)

2008/09:173 Underlättande för icke-akademiska uppfinnare

av *Margareta Cederfelt* (m)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:174 Arbetsuppdraget för RFSL:s brottsofferjour för HBT-personer

av *LiseLotte Olsson* (v)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:175 Anslag till RFSL:s brottsofferjour för HBT-personer

av *Marianne Berg* (v)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:176 Stöd till frivilligorganisationernas demokratiarbete

av *Hans Linde* (v)
till statsrådet Gunilla Carlsson (m)

2008/09:177 Hotade folkrörelser i Nicaragua

av *Hans Linde* (v)
till utrikesminister Carl Bildt (m)

2008/09:178 Socialtjänstens riskbedömning i tvister om vårdnad, boende och umgänge

av *Eva Olofsson* (v)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:179 Rättslotsar i rättsväsendet

av *Lena Olsson* (v)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:180 Bärighetsanslaget

av *Marie Nordén* (s)
till statsrådet Åsa Torstensson (c)

2008/09:181 Datalagringsdirektivet och den personliga integriteten

av *Karl Sigfrid* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

2008/09:182 Effektivare ersättning till brottsoffer

av *Hans Rothenberg* (m)
till justitieminister Beatrice Ask (m)

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll
tisdagen den 11 november.

21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 29 oktober

2008/09:128 Nya droger

av *Ann-Christin Ahlberg* (s)
till socialminister Göran Hägglund (kd)

2008/09:130 Kostnaden för radiokommunikationssystemet Rakel

av *Eva Sonidsson* (s)
till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2008/09:132 Spårning av personer med hiv

av *Christer Winbäck* (fp)
till statsrådet Maria Larsson (kd)

2008/09:135 Tillgång på tillförlitlig och billig elkraft

av *Jan R Andersson* (m)
till näringsminister Maud Olofsson (c)

2008/09:146 Värnande av hyresrätten

av *Carina Hägg* (s)
till statsrådet Mats Odell (kd)

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 11 november.

22 § Kammaren åtskildes kl. 12.03.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början till och med 10 §
anf. 24 (delvis) och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

ANNALENA HANELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Val av ombudsmän vid JO-ämbetet.....	1
3 § Anmälan om kompletteringsval till Riksrevisionens styrelse.....	2
4 § Meddelande om val.....	2
5 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	2
6 § Hänvisning av ärenden till utskott	3
7 § Förnyad bordläggning.....	3
8 § Ändring i lagen om lägenhetsregister	3
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU8.....	3
(Beslut fattades under 18 §.).....	3
9 § Medgivande för Riksbanken att delta i finansieringen av avskrivningen av Liberias skuld till Internationella valutafonden	3
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU9.....	3
(Beslut fattades under 18 §.).....	3
10 § Utvidgning av insättningsgarantin och Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet.....	4
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU14.....	4
Finansutskottets betänkande 2008/09:FiU16.....	4
Anf. 1 ANN-CHARLOTTE HAMMAR JOHNSON (m).....	4
Anf. 2 ULLA ANDERSSON (v).....	4
Anf. 3 SONIA KARLSSON (s)	8
Anf. 4 LARS ELINDERSON (m).....	11
Anf. 5 ULLA ANDERSSON (v) replik	14
Anf. 6 LARS ELINDERSON (m) replik.....	14
Anf. 7 ULLA ANDERSSON (v) replik	15
Anf. 8 LARS ELINDERSON (m) replik.....	16
Anf. 9 ROGER TIEFENSEE (c)	16
Anf. 10 ULLA ANDERSSON (v) replik	18
Anf. 11 ROGER TIEFENSEE (c) replik.....	18
Anf. 12 ULLA ANDERSSON (v) replik	19
Anf. 13 ROGER TIEFENSEE (c) replik.....	19
Anf. 14 CARL B HAMILTON (fp)	20
Anf. 15 ULLA ANDERSSON (v) replik	23
Anf. 16 CARL B HAMILTON (fp) replik.....	23
Anf. 17 ULLA ANDERSSON (v) replik	24
Anf. 18 CARL B HAMILTON (fp) replik.....	24
Anf. 19 EMMA HENRIKSSON (kd).....	25
Anf. 20 MIKAELA VALTERSSON (mp).....	27
Anf. 21 Statsrådet MATS ODELL (kd)	29
Anf. 22 ULLA ANDERSSON (v) replik	32
Anf. 23 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik	32
Anf. 24 ULLA ANDERSSON (v) replik	33

Anf. 25 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik	34
Anf. 26 SONIA KARLSSON (s) replik	34
Anf. 27 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik	34
Anf. 28 SONIA KARLSSON (s) replik	35
Anf. 29 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik	35
Anf. 30 CHRISTOPHER ÖDMANN (mp)	35
Anf. 31 BOSSE RINGHOLM (s)	37
Anf. 32 CARL B HAMILTON (fp) replik	38
Anf. 33 BOSSE RINGHOLM (s) replik	38
Anf. 34 CARL B HAMILTON (fp) replik	39
Anf. 35 BOSSE RINGHOLM (s) replik	39
Anf. 36 LEIF PAGROTSKY (s)	40
Anf. 37 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik	41
Anf. 38 LEIF PAGROTSKY (s) replik	42
Anf. 39 Statsrådet MATS ODELL (kd) replik	42
Anf. 40 LEIF PAGROTSKY (s) replik	43
Anf. 41 CARL B HAMILTON (fp) replik	43
Anf. 42 LEIF PAGROTSKY (s) replik	44
Anf. 43 CARL B HAMILTON (fp) replik	44
Anf. 44 LEIF PAGROTSKY (s) replik	45
(Beslut fattades under 18 §.)	45
11 § Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen	46
Justitieutskottets betänkande 2008/09:JuU8	46
(Beslut fattades under 18 §.)	46
12 § Nytt avgiftssystem för finansiering av Inspektionen för strategiska produkter	46
Utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU4	46
(Beslut fattades under 18 §.)	46
13 § Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater å ena sidan och Republiken Montenegro å den andra	46
Utrikesutskottets betänkande 2008/09:UU5	46
(Beslut fattades under 18 §.)	46
14 § Grönbok om EU och de utomeuropeiska länderna och territorierna	46
Utrikesutskottets utlåtande 2008/09:UU7	46
(Beslut fattades under 18 §.)	46
15 § Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2007	47
Socialutskottets betänkande 2008/09:SoU2	47
(Beslut fattades under 18 §.)	47
16 § Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld	47
Näringsutskottets betänkande 2008/09:NU6	47
(Beslut fattades under 18 §.)	47
17 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 22 oktober	47
UU3 Norden	47
18 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	48

FiU8 Ändring i lagen om lägenhetsregister	48	Prot. 2008/09:22
FiU9 Medgivande för Riksbanken att delta i finansieringen av avskrivningen av Liberias skuld till Internationella valutafonden	48	29 oktober
FiU14 Utvidgning av insättningsgarantin	48	
FiU16 Stabilitetsstärkande åtgärder för det svenska finansiella systemet	48	
JuU8 Övergångsbestämmelserna till polisdatalagen	49	
UU4 Nytt avgiftssystem för finansiering av Inspektionen för strategiska produkter	49	
UU5 Stabiliserings- och associeringsavtal mellan Europeiska gemenskaperna och deras medlemsstater å ena sidan och Republiken Montenegro å den andra	49	
UU7 Grönbok om EU och de utomeuropeiska länderna och territorierna	49	
SoU2 Redovisning av fördelning av medel från Allmänna arvsfonden under budgetåret 2007	49	
NU6 Standardiseringens betydelse i en globaliserad värld	49	
19 § Anmälan om interpellationer	49	
20 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	50	
21 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	52	
22 § Kammaren åtskildes kl. 12.03	52	

